

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Burchardi VVormaciensis Ecclesiae Episcopi,
Decretorum Libri XX. ex Consiliis, & orthodoxoru[m]
patru[m] Decretis, tum etiam diuersaru[m] nationum
Synodis, ceu loci communes congesti, in quibus ...**

Burchardus <Wormaciensis>

Parisiis, 1549

Liber III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10722

D. Burchardi

ECCLESIAE VVORMA- ciensis Episcopi, de Ecclesiis, De- cretorum Liber III.

ARGUMENTVM LIBRI.

Liber hic de diuinarum domorum institutione, cultu & honore, de decimis & oblationibus, deq; iustitiis singulorum tractat: quiq; libri in sacro catalogo recepti, qui reiecti & apocryphi sint, ostendit.

Quid sit Ecclesia. Cap. I.

*Ex decre.
Iulij pa-
pa, cap. 5.*

Ecclēsia Græcum est, quod in Latinum vertitur conuocatio, propterea quod omnes ad se vocet. Catholica, id est, vniuersalis, ideo dicitur: quia per vniuersum mundum est constituta, vel quoniam catholica, hoc est, generalis in eadem doctrina est ad instructionem.

De primitiua Ecclesia. Cap. II.

*Ex decre.
Melchia.
papa. ca.
8.*

Nemo, qui scripturas diuinas legit, ignorat, quod in principio nascentis Ecclesiæ, discipuli in vnum congregati sunt cum multitudine credentium, in quibus erat cor vnum & anima vna, quiq; vendentes prædia & possessiones suas, adferebāt precia, & diuidebatur singulis prout cuiq; opus erat. Futuram namq; Ecclesiam in gentibus apostoli præuidebant, maximèq; quia dominus illis prædixerat: Euntes in mundū vniuersum prædicate Euangelium, vel quia expellendos esse à Iudæa nouerant se & in gentibus dispergendos, Ecclesiámque congregandam et rudi populo, idcirco prædia in Iudæa minimè sunt adepti, sed precia tantummodo ad fouendos egētes. At verò, cum inter turbines & aduersa mūdi succresceret Ecclesia: adeo vsq; peruenit, vt non solum gentes, sed etiā Romani prin-

cipes, qui penè totius orbis monarchiam tenebant, ad fidè
Christi & ad baptismi sacramenta concurrerent.

*Quòd sacerdotes agros quos vendere solebant, ad
communem vtilitatem Ecclesis tradebant.*

Cap. III.

Videntes autem sacerdotes & leuitè & reliqui fideles, *Ex decre.*
plus vtilitatis posse adferre, si hæreditates, & agros *Urban.*
quos vendebant, Ecclesiis quibus præsidebant episcopi *papa, ca.*
traderent, eò quòd lex sumptibus eorum tam præsentibus *2.*
quàm futuris temporibus plura & elegantiora possent mi-
nistrare fidelibus communem vitam deducuntibus, quàm
ex precio ipsorum, cœperunt prædia & agros quos ven-
dere solebant matricibus Ecclesiis tradere, & ex sumpti-
bus eorum viuere.

*Quo tempore viri religiosi seipfos domino consecra-
runt, ædificantes basilicas in suis fundis.*

Caput IIII.

A billo enim tempore & deinceps viri religiosi non *Ex decre.*
solum possessiones & prædia quæ possederant, sed *Melchia.*
etiam semetipsos domino consecrarunt, ædificantes ba- *papa, ca.*
silicas in suis fundis in honore sanctorum martyrum per *12.*
ciuitates, ac monasteria innumera, in quibus cœtus domi-
no seruientium conueniret. Denique reges & præfides ac
magistratus non solum hanc licentiam tribuere, sed etiam
ipsi propria largiti sunt per vniuersa regna terrarum, vn-
de alerentur egentes qui nihil in mundo possidebant, Ec-
clesiæque fabricarentur atque restaurarentur, Deoque &
Ecclesiæ eius ritè famulantium, seruorumque illius sup-
plementa absque necessitate tribuerentur.

Quòd Constantinus primus imperatorum fabricandi

Ecclesias licentiam tribuit. Cap. V.

E quibus vir religiosissimus Constantinus primus fi- *Ex eodem*
dem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per *cap. 30.*
vniuersum orbem in suo degentes Imperio non solum fic-
ri Christianos, sed etiam fabricandas Ecclesias, & prædia
tribuenda constituit. Denique idem præfatus princeps do-
naria immensa, & fabricam templi primæ sedis beati Pe-
tri principis apostolorum instituit, ad eò vt sedem impe-
rialè qua Romani principes præsidebant, relinqueret, &
B. Petro, suisque successoribus profuturam concederet.

L iij

Ut nullus Ecclesiam ædificet, nisi ille cui episcopus loci locum designauerit. Cap. VI.

Ex cõcil. Aurelia nen. ca. 3. **N**EMO Ecclesiam ædificet antequam ciuitatis episcopus veniat, & ibidem crucem figat publicè, & trium designet, & ante præfinit, qui ædificare vult, quæ ad luminaria, & ad custodiam, & stipendia custodum sufficiant, & ostensa donatione sic domum ædificet. Et postquam consecrata fuerit, atrium eiusdem Ecclesiæ sancta aqua conspergat.

De illo qui in suo prædio Ecclesiam ædificare desiderat. Cap. VII.

Ex cõcil. Vvorma- ciensi, ca. 6. **Q**VICUNQUE voluerit in sua proprietate Ecclesiã ædificare, & consensum, & voluntatem episcopi habebit in cuius parochia fuerit, licitum sit. Veruntamè omnino præuidendum est episcopo, vt aliæ Ecclesiæ antiquiores, propter nouas suam iustitiam, aut decimam nõ perdant, sed semper ad antiquiores Ecclesias perfoluatur.

Ut omnes Ecclesia in illius episcopi potestate sint, in cuius territorio posita sunt. Cap. VIII.

Ex cõcil. Aurelia nen. ca. 1. **O**MNES basilicæ, quæ per diuersa loca constructæ sunt, vel quotidie constituuntur, placuit secundum priorum canonum regulam, vt in eius episcopi in cuius territorio posita sunt, potestate consistant.

Ut antiquæ Ecclesiæ possessionibus suis propter nouas non spolientur. Cap. IX.

Ex cõcil. Meldesi, cap. 8. **V**T Ecclesiæ antiquitus constitutæ, nec decimis, nec vlla possessione priuentur, ita vt nouis oratoriis tribuatur.

De Ecclesiis & altaribus, vbi aliqua dubitatio est de consecratione, vt consecrentur. Cap. X.

Ex eodẽ concil. ca. 45. **V**T Ecclesiæ vel altaria, quæ ambigua sunt de consecratione, consecrentur, & vt superflua altaria destruantur.

Si altare motum fuerit, denudò Ecclesia consecretur. Cap. XI.

Ex decr. Ygini pæ. ca. 4. **S**I motum fuerit altare, denudò consecretur Ecclesia. Si parietes mutantur, & non altare, salibus tantum excizetur.

Si Ecclesia violata fuerit, iterum consecretur.

Caput XII.

SI homicidio vel adulterio Ecclesia fuerit violata, diligētissimè expurgetur, & denuò consecretur.

Ex eodē, cap. 6.

Ut Ecclesiam ubi paganus sepultus est, non liceat dedicari.

Cap. XIII.

Ecclesiam ubi paganus sepultus est, non liceat consecrare, neque Missas in ea celebrare, sed iactari foras & mundari oportet.

Ex cōcil. Aureliano, ca. 7.

Ut in Ecclesia in qua cadauera sepulta sunt, altare consecrare non liceat.

Cap. XIII.

IN Ecclesia in qua cadauera mortuorum sepeliuntur, sanctificare altare non liceat. Si autem consecratum prius fuit, Missas licet celebrare in ea.

Ex eodē cap. 6.

Ut loca semel dedicata, perpetuò sic permaneant.

Caput XV.

VT loca que semel Deo dedicata sunt, aut monasteria fuerint, maneat perpetuò sic, nec possunt ultra fieri secularia habitacula.

Ex cōcil. apud Aquisgrā, cap. 4.

De locis dudum sacratis, & nunc neglectis, ut iterum reformentur.

Cap. XVI.

Placuit ut loca iamdudum consecrata, & nunc spurcitiis foedata, iuxta possibilitatem in antiquum statum reformentur.

Ex eodē cap. 6.

Ut nullus aliud altare erigere presumat, nisi quod ab episcopo consecratum est.

Cap. XVII.

VT nullus presbyter in Ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab episcopo loci vel eius permisso sanctificatum est: ut sit discretio inter sacratum & non sacratum, nec dedicationem fingat, nisi sit. Quod si fecerit, si clericus est, degradetur, si laicus, anathematizetur.

Ex dere. Hormisd. da pap. cap. 10.

Ut energumeni Ecclesiarum pavimenta verrant.

Caput XVIII.

Pavimenta domorum Dei energumeni verrant.

Ex cōcil. Carth.

De monasteriis semel consecratis.

Cap. XIX.

cap. 91.

Quæ semel dedicata sunt sunt monasteria consilio episcoporum qui ciuitates tenent, manere perpetuò monasteria, & res quæ ad ea pertinent, monasteriis reseruari debere, nec posse ea ultra fieri secularia habitacula.

Ex cōcil. Calcedo. cap. 24.

Qui verò hoc fieri permiserint, canonum sententiis subiegebunt.

De illis qui dotem Ecclesie sibi vindicare presumpserint. Cap. XX.

Ex cõcil. Toletan. cap. 19. **M**ulti contra canonum constituta sic Ecclesias que edificauerint postulant consecrari, vt dotem que Ecclesie contulerint, censeant ad episcopi ordinationem non pertinere. Quod factum & in præteritum displicet, & in futuro prohibetur, sed omnia secundum consuetudinem antiquam, ad episcopi ordinationem & potestatem pertineant.

De Ecclesiis destructis quomodo restaurari debeant. Cap. XXI.

Ex decret. Ygini papa. cap. 5. **V**t Ecclesie destructe, vbi aut plures sunt quàm necessitas, aut maioris magnitudinis, quàm vt ex rebus ad eas pertinentibus restaurari possint, episcopi prouidentia modus inueniatur, qualiter consistere possint.

Quòd in vna terminatione plures baptismales Ecclesie esse non possint. Cap. XXII.

Ex cõcil. apud Aquasgras. cap. 5. **P**lures baptismales Ecclesie in vna terminatione esse non possunt, sed vna tantummodo cum subditis capitulis. Et si contentio fuerit de terminatione duarum matricum plebes verarumque discernant, & si nõ conueniunt, his de iudicio discernatur.

Vt regularia monasteria nec vendi, nec commutari possint. Cap. XXIII.

Ex decret. Siluerii papa. cap. 1. **N**emini regum aut cuiquam hominum in proprium liceat monasterium tradere, nisi ad aliud monasterium vel commutare, nisi cum alio monasterio, vel quocunque commento vendere. Hoc etiam diuina & apostolica atque canonica sub anathematis pona sanxit autoritas. Quod factum fuerit, non valebit, sed ipsum monasterium in primum reformetur statum.

Vt non liceat alicui vnius Ecclesie terram nisi cambiati vertere ad aliam. Cap. XXIII.

Ex cõcil. Lugdun. cap. 5. **N**on liceat episcopo, nec abbati, terram Ecclesie vertere ad aliam, quamuis ambæ sint in eius potestate. Tamen si commutare voluerint terras earum, cum consensu amborum faciant.

Ut altaria nisi sint lapidea chrismate non consecrentur. Cap. XXV.

Altaria si non sunt lapidea, chrismatis unguine non consecrentur. Ad celebranda autem diuina officia ordinem quem metropolitani tenent, comprouinciales eorum & obseruare debent.

Ex cōcil.
Epaonēsi
cap. 10.

Ut monasterium ad meliorandum in alium liceat ponere locum. Cap. XXVI.

Siquis vult monasterium suum ad meliorandum in alium locum ponere, fiat cum consilio episcopi & fratrum suorum, & dimittat presbyterum in priori loco, ad ministeria Ecclesie.

Ex decr.
Bonifacii
pap. c. 6.

Ut sine Missa Ecclesia non debeat dedicari. Cap. XXVII.

OMNES basilicæ cum Missa semper debent consecrari.

Ex decr.
Euarist.
pap. ca. 4

Ut episcopus nemine prohibeat Ecclesiam ingredi, & audire verbum Dei. Cap. XXVIII.

Vt episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam & audire verbum Dei, siue gentilem, siue hereticum, siue Iudæum, vsque ad Missam catechumenorum.

Ex cōcil.
apud Valēntias habito. c. 16

Ut populus qui conuenit ad Missam, antequam finiatur non discedat. Cap. XXIX.

Item quum ad celebrandam Missam in Dei nomine conuenit populus, non antequam discedat, quam Missæ solennitas compleatur, & ubi episcopus defuerit, benedictionem accipiat sacerdotis.

Ex cōcil.
Aralatensi ca. 1

De illis qui ecclesiastica habent beneficia. Cap. XXX.

Quicunq; beneficium ecclesiasticum habent, ad restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas omnino adiuuent, & nonam & decimam reddant.

Ex cōcil.
Mogunt.
cap. 42.

De Ecclesiis apud barbaros constitutis. Cap. XXXI.

Ecclēsiās autem Dei in barbaris gentibus constitutas gubernari & administrari oportet, secundum consuetudinem quæ est à patribus obseruata.

Ex cōcil.
Constanti.
cap. 6.

De Ecclesiis Arrianorum. Cap. XXXII.

Ecclēsiās verò Arrianorum ubicunq; inueneritis, catholicas eas diuinis precibus & operibus absque vlla mora consecrate: quia & nos quando fuimus Constantino-

Ex decr.
Ioā. 1. pa
episcopalis
hæreticis.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMACI

poli tam pro religione catholica, quàm & pro regis Theodorici causa negotii suadente atque hortante, Arrianorum extirpante, piissimo atque Christianissimo Iustino orthodoxo imperatore, quascunque illis in partibus eorum Ecclesias reperire potuimus, catholicas eas domino operante consecrauimus.

De diœcesanis Ecclesiis destitutis. Cap. XXXIII.

*Ex cõcil.
Terraco
nensi, ca. 9*

Multorum casuum experiẽtia magistrante, reperimus nonnullas diœcesanas Ecclesias destitutas. Propter id constitutione decreuimus, vt antiquæ consuetudinis ordo seruetur, & annis singulis ab episcopo diœcesis visitentur, & si qua fortè basilica reperta fuerit destituta, oratione ipsius reparetur: quia tertia pars ex omnibus antiquam traditionem vt accipiatur ab episcopis, ex principibus nouimus statutum.

Qualiter destitutam Ecclesiam alteri Ecclesie reuocare contingere valeat episcopus. Cap. XXXIII.

*Ex regist
Greg. ad
Bacaudã
Formiense
epif. mis.*

Et temporalis necessitas nos perurget, & imminuta exigit personarũ, vt destitutis Ecclesiis salubri ac prouida debeamus dispositione succurrere. Et ideo quodammodo Ecclesiam Minturnensem funditus tam cleri quàm plebis destitutam desolatione cognouimus, tuamque pro ea petitionem quatenus Formianę Ecclesie in qua corpus beati Erasmi martyris requiescit, cuique fraternitas tua præfata adiungi debeat, & piam esse ac iustissimam præuidente necessarium duximus, consulentes tam desolationi locatilius, quàm tuę Ecclesie paupertati, redditus supradictę Ecclesie Minturnensis, vel quicquid ei antiquo modernoque iure, vel priuilegio potuit potestue qualibet ratione competere, ad tuę Ecclesie ius potestatemque hac præcepti nostri autoritate concedimus, vt à præsentis tempore, sicut propria quippe Ecclesia debeas cogitare, ei que competentie tuę prouisione disponere, quatenus deinceps, quod perire nunc vsque potuit, pauperum Ecclesie tuę utilitatibus, cleri que proficiat.

*Ex conc.
Elibertã,
cap. 2.*

Vt picturę in Ecclesia fieri non debeant. Cap. XXXV.

Placuit picturas in Ecclesia fieri non debere, ne quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur.

Item de pictura. Cap. XXXVI.

Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturam historiam quid sit adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus: quia in ipsa ignorantes vident quod sequi debeant, in ipsa legunt, qui literas nesciunt. Vnde & præcipue gentibus pro lectione pictura est. Quod magnopere tu qui inter gentes habitas, attendere debueras, ne dum recto zelo incaute succendereris, ferocibus animis scandalum generares. Frangi ergo non debuit, quod non ad adorandum in Ecclesiis, sed ad instruendas solummodo mentes fuit nescientium collocatum. Et quia in locis venerabilibus sanctorum depingi historias non sine ratione vetustas admittit, si zelum discretionis condidisses, sine dubio & ea quæ intendebas salubriter obtinere, & collectum gregem non dispergere, sed potius poteras congregare, ut pastoris intemeratum nomen excelleret, non culpa dispersonis incumberet.

Ex epist. Gregorij Secundo seruo Dei recluso directa.

Vt non pro debito episcopus de consecranda Ecclesia munus aliquod requirat. Cap. XXXVII.

Placuit ut quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas Ecclesias episcopus inuitatur, non quasi ex debito munus aliquod à fundatore requirat, sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuat. At tamen unusquisque episcopus meminerit, ut non prius dedicit Ecclesiam, nisi antea dotem basilicæ, & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum accipiat. Nam non leuior est ista temeritas, si sine luminaribus vel sine substantiali sustentatione est eorum qui ibidem seruituri sunt, quam si domus priuata consecratur Ecclesia.

Ex cõcil. Vormatic. cap. 1.

Vt Ecclesiam in qua cadauera infidelium sepulta sunt, sanctificare non liceat.

Caput XXXVIII.

ECCLESIAM in qua mortuorum cadauera infidelium sepeliuntur sanctificare non licet, sed apta videtur ad consecrandum inde euulsis corporibus, & rasis parietibus, vel lotis lignis eius reedificetur. Si hæc consecrata prius fuit, Missas in ea celebrare licet, si tamen fideles fuerint qui in ea sepulti sunt.

Ex cõcil. Agrippin. c. 23.

De lignis dedicatæ Ecclesiæ, ad quos vsus verti debeant. Cap. XXXIX.

Ex decr. Ygini pæ, ca. 3. **L**igna Ecclesiæ dedicatæ non debent ad aliud opus profectum in monasterio fratribus, in laicorum operibus debent admitti.

Quid episcopo agendum sit, si plures hæredes de vna contenderint Ecclesia. Cap. XL.

Ex cõcil. Tribur. cap. 20. **S**i plures hæredes contenderint de communi Ecclesia auferri iubeat episcopus reliquias sacras & Ecclesia claudi, donec communi consensu & consilio episcopi tuant ibi presbyterũ, & vnde viuat.

De eadem re. Cap. XLI.

Ex decr. Gre. pæ. cap. 5. **D**E Ecclesiis quæ inter cohæredes sunt diuisæ conseruandum est, quatenus si secundum prouidentiam admonitionem episcopi ipsi cohæredes eas voluerint seruire, & honorare faciant. Sin autem hoc contradixerint in episcopi potestate maneat, vtrum eas ita consistere permittat, aut reliquias inde auferre velit.

De Ecclesiis inter hæredes diuisis. Cap. XLII.

Ex cõcil. Medio-matricis, cap. 1. **P**erlatum est ad sanctam synodum, quod inter hæredes Ecclesiæ in rebus propriis constitutæ diuidantur tanta per eandem diuisionem similtas oriatur, vt de altari quatuor partes fiant, & singulæ partes, singulis habeant presbyteros, quod sine discordia & similtate modo fieri potest. Vnde nobis visum est, quod huiusmodi Ecclesiæ inter hæredes diuidi non debeant, & si in contumaciam venerint, & similtates inter eos surrexerint, quas sacerdos suo ibi officio canonicè fungi nõ possit, accipiatur ab episcopo ciuitatis vt nullo modo ibi Missæ solennia celebrentur, donec illi ad concordiam redeant. pari voto atque cõcilio Ecclesia illa sacerdotem canonicum habeat, qui liberè suum ministerium ibi peragere possit.

Vt singuli presbyteri singulas habeant Ecclesias

Caput XLIII.

Ex decr. Dionysii pa. ca. 4. **D**E Ecclesiis ergo parochianis, vnde apostolicè constitutum est, vt dicitur, *conseruare voluisti, qualiter sint custodiendæ ac defendendæ sacerdotibus, nihil tuæ charitati melius nobis visum est, quam vt intimare, quàm vt sequaris, quod nos in Romana Ecclesia nup egisse cognoscitur. Ecclesias verò singulas singulis*

presbyteris dedimus, & vnicuique ius proprium habere statuimus, ita videlicet, ut nullus alterius parochiæ terminos, aut ius inuadat, sed vnusquisque suis terminis sit contentus, & taliter Ecclesiam & plebem sibi commissam custodiat, ut ante tribunal aeterni iudicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat, & non iudicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat. Hanc quoque normam, charissime, te, & omnes episcopos sequi cõuenit, & quod tibi scribitur, omnibus quibuscunq; potueris notum facias, ut non specialis, sed generalis fiat ista præceptio.

De eadem re. Cap. XLIIII.

VNVSQVISQVE presbyter Ecclesia vna ad quã ordinatus est, contentus sit, & nullus in duabus Ecclesijs ministrare præsumat. *Ex cõcil. Remensi, cap. 2.*

De eadem re. Cap. XLV.

Sicut in vnaquaque Ecclesia presbyter debet esse, ita ipsa Ecclesia quæ sponsa, vel vxor eius dicitur, non potest diuidi inter plures presbyteros, sed vnum tantummodo habebit sacerdotem, qui eam castè & synceriter regat. Vnde interdicimus, ut nullus præsumat Ecclesiam inter duos vel plures diuidere: quia Ecclesia Christi vxor & sponsa debet esse non scortum, sicut Calistus papa testatur. *Ex eodẽ concil. ca. 8.*

Ut vnusquisque presbyter vna Ecclesia contentus sit. Cap. XLVI.

STATVTVM est, ut vnaquæque Ecclesia suũ presbyterum habeat, vbi id fieri facultas prouidente episcopo permiserit. *Ex eodẽ, cap. 11.*

De eadem re. Cap. XLVII.

Sicut enim episcopus non plus potest habere quã vnã civitatem, & vir vnã vxorem, ita presbyter vnã tantum Ecclesiam. Itaque nullus presbyter plures præsumat habere Ecclesias, si de statu suo gaudere desiderat. *Ex cõcil. Hãnetẽsi, cap. 3.*

De eadem re. Cap. XLVIII.

Siquis de ordine sacerdotali contẽptu minoris Ecclesiæ ambitiosè & improbè ad potiorem aspirauerit, canonica erga eũ definitio cõseruetur, hoc est, ut vrisq; carcat. *Ex cõcil. Meldẽsi, cap. 10.*

Ex decr.
Calist. pa
pe, ca. 4.

Quoniam sicut alterius vxor, nec adulterari ab alio, vel iudicari aut disponi, nisi à proprio viro viuente permittitur, sic nec vxor episcopi, vel presbyteri, quæ eius Ecclesia vel parochia indubitate intelligitur, eo viuente, ab altero diiudicari vel disponi, vel eius concubitu frui permittitur. Vnde ait Apostolus: Alligata est vxor legi, quandiu vir eius viuit. Eo verò defuncto, soluta est à lege viri. Similiter & Ecclesia, quæ vxor sacerdotis dicitur, eo viuente ei alligata est. Eo verò defuncto nubat in domino, id est, regulariter. Si enim eo viuente alteri nupserit, adultera iudicabitur.

Ex episto
la Isidori

Domino sancto, meritisq; beato fratri Lantfredo episcopo, Isidorus episcopus. Perlectis sanctitatis virtutibus, gauisus sum quòd optatam salutem tuam earum reatu cognoui. De his autè quæ in sequentibus insinuare et quæ tui sermo studuit, gratias ago Deo, quòd sollicitudine officii pastoralis tibi impedis, qualiterq; ecclesiastica officia ordinentur perquiris. Et licet omnia prudentia sint cognita: tamen quia affectu fraterno me consulis, parte qua valeo, expediam: & de omnibus Ecclesiæ gradibus, quid ad quælibet pertineat, eloquar. Ad psalmistam pertinet officium canendi, dicere laudes, responsoria, quicquid pertinet ad cantandi peritiam. Ad ostiarium nanque pertinent clauis Ecclesiæ, vt claudat & aperiat templum Dei, & omnia quæ sunt intus, extraque custodiat, fideles recipiat, excommunicatos & infideles excipiat.

Ad lectorem pertinet lectiones pronunciare, & ea quæ propheta vaticinarint populis prædicare. Ad exorcistam pertinet, exorcismos memoriter retinere, manusq; super energumenos & catechumenos in exorcizando imponere. Ad acolytum pertinet, præparatio luminarium in sacramento. Ipse cereum portat, ipse suggesta pro Eucharistia calicis præparat. Ad subdiaconum pertinet, calicem patenam ad altare Christi deferre, & leuitis tradere, et quæ ministrare: vrcecolū quoque & aquamanile, & mantergium tenere, episcopo, presbytero, & leuitis pro laudibus ante altare manibus coram præbere. Ad diaconum pertinet, adistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus

quæ aguntur in sacramentis Christi, in baptifino fcilicet, in chrifmate, & patena, & calice, oblationes quoq; inferre, & difponere in altari: componere etiam mēfam domini atque veftire, crucem ferre, & prædicare Euangelium & Apoftolum. Nam ficut lectoribus vetus teftamentum, ita diaconibus nouum prædicare præceptū eft. Ad ipfum quoque pertinet officium precum, & recitatio nominum. Ipfe præmonet aures ad dominum, ipfe hortatur orare, ipfe clamat, & ipfe pacem annunciat. Ad presbyterum pertinet, facramētum corporis, & fanguinis domini in altari Dei conficere, & orationem dicere, & benedicere dona Dei. Ad epifcopum pertinet, basilicarum cōfēcratio, vnctio altaris, & confectio chrifmatis. Ipfe prædicta officia, & ordines ecclefiasticos diftribuit. ipfe facras virgines benedicit: & dū præceffit vnusquisque in fingulis, hic tamen eft præordinator in cunctis. Hi funt ordines ac ministeria clericorum, quæ tamen autoritate pōtificali in archidiaconi cura & primicerii, ac thefaurarii follicitudine diuiduntur. Archidiaconus enim imperat fubdiaconis & leuitis, ad quem ifta ministeria pertinent. Ordinatio veftiendi altare ad leuitas, cura incenfi, & facrificij neceffaria follicitudo, quis leuitarum Apoftolum & Euangelium legat, quis preces dicat, feu refponforiū in dominicis diebus aut folemnitatū decantet, follicitudo quoque parochianorum & ordinatio, & iurgia, ad eius pertinent curā. Præparandas diocelanas basilicas, ipfe fuggere facerdoti. Ipfe inquit parochias cum iuffione epifcopi, & ornamenta, vel res basilicarum parochianarum, gefta libertatū ecclefiasticarum epifcopo idem refert, collectā pecuniam de communionē ipfe accipit, & epifcopo defert, & clericis partes proprias idem diftribuit.

De Ecclefiis, feu sanctis nouiter inuentis. Cap. LI.

DE Ecclefiis, feu sanctis nouiter fine autoritate inuentis, nifi epifcopo probate, in cuius territorio eft, minimè venerentur, falua etiā de hoc, & de omnibus Ecclefiis canonica autoritate. *Ex cōcil. Agripinensi, cap. 5.*

Vi vnaquæque Ecclesia mansum integrum habeat sine feruitio. Cap. LII.

Sancitū eft, vt vniciquæ Ecclefiæ vnus mansus integer *Ex cōcil. Vvomar. cōcil. ca. 12* absque yllo feruitio attribuatur, & presbyteri in eis

constitui, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel hortis, iuxta Ecclesiam positis, neque de præscripto manso aliquod seruitium faciunt præter ecclesiasticum: & si aliquid amplius habuerint, inde senioribus suis debitum seruitium impendant.

Vt nullus de dote Ecclesie, vel de manso presbyterum censum persolvere cogat. Cap. LIII.

*Ex cõcil.
Meldēsi,
cap. 8.*

IVXTA synodalia præcepta decreuimus, vt nullum mortalium de agro ecclesiastico, & manso ac mansoriis, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus fuerit Ecclesie, neque de decimis & oblationibus fidelium quenquam presbyterorum aliquem censum persolvere cogat, nec quisquam cuiuslibet ordinis aut dignitatis, exinde quicquam subtrahat, & redhibitionem quancunq; exigat temporalem. Quod si fecerit, communionem usque ad satisfactionem priuetur.

*De altaribus, quæ passim sunt per agros.
Cap. LIIII.*

*Ex cõcil.
Africa-
no, ca. 50*

ITEM placuit, vt altaria quæ passim per agros, & per vias tanquam memoriæ martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquie martyrum conditis probantur, ab episcopis, qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, euertantur. Si autem hoc per tumultus popularium non finitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, vt qui rectè sapiunt, nulla ibi superstitione deuincti teneantur: & omnino nulla memoria martyrum probabiliter accipiatur, nisi aut vbi corpus, aut aliqua reliquie certæ sunt, aut origo alicuius habitationis, vel possessionis, vel passionis, fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum vbiunque constituuntur altaria, omni modo reprobanda sunt.

Vt martyrum dignitatem nullus profanus infamet. Cap. LV.

*Ex cõcil.
Cartha-
gi, ca. 3.*

Martyrum dignitatem nemo profanus infamet, nec passiuam corpora, quæ sepulturæ tantum propter misericordiam ecclesiasticam commendari mandatum est reprobent, vt aut insania præcipitatos, aut tali peccato delictos, non ratione vel tempore competenti quo martyria celebrantur, martyrum nomen appellent. At si qui in ini-

riam martyrum, claritati eorum adiungant insaniam, placet eos si laici sunt ad poenitentiam redigi: si autem sunt clerici, post commonitionem honore priuari. Vniuersi dixerunt: Rectè stabit sanctitas vestra. Hoc & singulis conciliis statutum est.

Vt missarum solennia non vbique, sed in locis ab episcopo consecratis fiant. Cap. LV I.

Missarum solennia, non vbique, sed in locis ab episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Concedimus etiam, vt sicubi, quod nostris peccatis exigentibus per plurimum est factum, à Nordinanis, & à Slauis, & ab Vngaris, & à malis Christianis, seu alio qualicumque modo Ecclesiæ fuerint incensæ & combustæ, in cappellis cum tabula consecrata, Missas interim celebrare permittimus, donec ipsæ Ecclesiæ restaurari queant. In itinere verò positis, si Ecclesia defuerit, vt sub dio seu in tentoriis item si tabula altaris consecrata, cæteraque sacra mysteria ad id officium pertinentia adfuerint, Missarum solennia celebrare concedimus, aliter omnino interdiciamus.

De Missa non celebranda, nisi in sacro loco.

Cap. LV II.

SCRIPTA sanctitatis vestræ, quæ ad sedem apostolicam misistis super quibusdam consultis, quasi ad caput, vt inde acciperetis responsa, vnde omnis Ecclesia totius religionis sumpsit exordium, gratanter suscepi, & breuiter vobis respondere curavi. De Ecclesiarum enim consecratione, & de Missarum celebrationibus non aliubi, quàm in sacris domino locis absque magna necessitate fieri debet, liquet omnibus quibus sunt nota noui & veteris testamenti præcepta. Tabernaculum verò Mosen domino præcipiente fecisse, & sacrasse cum mensa & altari eius, & æreis vasibus, & vtenfilibus, ad diuinum cultum explendum legimus, & nõ solùm diuinis precibus se sacrasse, sed etiã sancti olei vnctione domino iubente perlinisse nouimus. Qualiter autem hæc facta sunt, & nõ alii ipsa sacra quam sacerdotes sacra vnctione delibuti, dominoq; cum vestibus sanctis sacriati & leuitæ tractabant, ferebant, erigebant, & deponebant, in ipsis institutionibus quæ iubente domino per Mosen conscriptæ sunt in lege domini reperitur.

M

*Ex cõcil.
Triburiẽ
si, cap. 4.*

*Ex decr.
Felicis 4.
pape o-
mnibus
Episcopis
missis.*

Qualiter ergo Dauid regum piissimus ampliauerat cultum Dei, & templum domini ædificare voluit, sed propter multum sanguinem quæ effuderat, prohibitus est, & ipse conlegerat expensas. Salomon quoque filius eius idipsum quod ipse facere oportauerat, iubente & auxiliante domino, perfecit, & templum cum altari, & reliqua ad diuinum cultum peragendum consecrauit.

De eadem re. Cap. LVIII.

*Ex epist.
Felici 4.
pape omnibus
Episcopis
missa.*

Iudæi ergo loca in quibus domino sacrificabant diuinis habebant supplicationibus consecrata, nec in aliis quam Deo dicatis locis munera domino offerebant. Scimus enim Iudæi, qui vmbra legis deseruiebant hæc faciebant multo magis quibus veritas patefacta est, & gratia, & veritas per Iesum data est, templa domino ædificare, & prout ut melius possumus ornare, eaque diuinis precibus & sanctis vntionibus suis cum altaribus & vasis, vestibus que & reliquis ad diuinum cultum explendum vtenibus deuotè & solenniter sacrare, & non in aliis locis, quam in domino sacratis ab episcopis, & non à chorepiscopis qui sæpe prohibiti sunt, nisi, vt prædictum est, summa urgente necessitate, Missas celebrare, nec sacrificia domino offerre debemus. Et hoc, nisi summa necessitas agere compulerit, non in domibus: quia in sacris canonibus sacrificia in domibus offerri prohibita sunt, sed in tabernaculis diuinis precibus à pontificibus dicatis, & in mensis domino sacratis, & sacra vntione à pontificibus delibuit pro summa, vt præfixum est, necessitate. & non pro libere cuiusquam, & pigritia agatur. Satius est missam non cantare, aut non audire, quam in his locis, vbi fieri non oportet fore, nisi, vt sæpe dictum est, pro summa contingat necessitate: quoniam necessitas legem non habet. Vnde scriptum est: Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quæ videris sed in loco quem elegerit dominus Deus tuus. in Exodo legitur: Vos vidistis, quia de cælo loquutus sum vobis: Nō facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi, & offeretis super ea holocausta, & pacifica vestra. Oues vestras in omni loco quo memoria fuerit nominis mei. Et sicut nō alii quam facti domino sacerdotes debent Missas cantare, nec sacrificia

per altare offerre, sic nec in aliis, quàm in præfatis domino sacratis locis Missas cantare, aut sacrificia offerre licet. Si autè legitur in concilio Laodicensi capite XXVI. Quòd hi qui non sunt ab episcopis ordinati, tam in Ecclesiis, quàm in domibus exorcizare non possunt, multò magis maioris gradus ministeria, nisi ab eis, qui ad eos gradus sunt sacrati, quibus fungi debent, vel officia agi, vel sacrificia offerri non licet. Quod autem, vt paulò superius prælibatum est, oblationes in domibus offerri non debent in eodem concilio, cap. LIX. prohibitum habetur ita. Non oportet in domibus oblationes celebrari ab episcopis vel presbyteris. Solennitates verò dedicationum Ecclesiarum & sacerdotum, per singulos annos solenniter sunt celebrandæ, ipso domino exempla dante, qui ad festum dedicationis templi, omnibus id faciendum dans formam, cum reliquis populis eandem festiuitatè celebraturus venit, sicut scriptum est: Facta sunt encœnia Hierosolymis, & hyems erat, & ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Quòd autè octo dierum sint Encœnia celebranda, in libro Regum peracta dedicatione templi reperietis. De ecclesiarum verò consecratione quoties dubitatur, & nec certa scriptura, nec certi testes existunt, à quibus consecratio sciatur, absque vlla dubitatione scitote eas esse sacrandas, ne talis trepidatio faciat deteriorationè: quoniã non monstratur esse iteratum, quod nescitur factum. His fratres testimoniis scripturarum, ab apostolica auctoritate consultis vestris breuiter respòdisse sufficiat: vobis tamen præuidendum est, & omnibus prædicandum, vt illicita non agantur.

*Quòd non liceat Missas celebrare, nisi in locis
ab episcopo ciuitatis consecratis.
Cap. LIX.*

HIC ergo, hoc est, in præsentì vita positos oportet vos agnoscere voluntatem & præceptum Dei, vbi & agendi, & sacrificandi sit locus: quoniã in aliis locis sacrificare, & missas celebrare nõ licet, nisi in his in quibus episcopus proprius iusserit, aut ab episcopo regulariter ordinato, tenete videlicet ciuitatè, consecrati fuerint. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec ritè celebranda, docete nos

*Ex decret.
Clemētis
papæ. ca.
22.*

nouo & veteri testamento. Hæc à domino Apostoli acciperunt, & nobis tradiderunt: hæc nos docemus, vobis & omnibus absque reprehensione tenere, & docere, quibus agendum est, mandamus.

De eadem re. Cap. LX.

*Ex cõcil.
Laodicēsi
cap. 58.*

QUOD non oporteat in domibus oblationes celebrari, ab episcopis vel presbyteris.

De eadem re. Cap. LXI.

*Ex cõcil.
Aurelia.
cap. 4.*

AVdiuimus quòd quidam laici in domibus propriarum præcipiant presbyteris suis Missas celebrare, & incensum canum discursus, & scortorum greges, sanctitatis mysteria polluantur magis quàm consecrentur. Quapropter præcipimus, vt nullus presbyter extra Ecclesiam præsumat Missam cantare, nisi fortè itineris necessitas exposcat, in territorio aut sub dio, in loco nitido, & longè ab omni immundicia remoto, Missas celebrare permittimus, & hoc nullatenus sine tabula consecrata.

De reparatione Ecclesie. Cap. LXII.

*Ex epist.
Vigily papae.*

DE fabrica verò cuiuslibet Ecclesie, si dirupta fuerit restauranda, & si in eo loco consecrationis solennitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil in dicamus officere, si per eam minima aqua exorcizata iacetur: quia cõsecrationem cuiuslibet Ecclesie, in qua spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem tantum scimus esse Missarum. Et ideo si qua sanctorum basilica à fundamentis etiam fuerit innouata, sine aliqua dubitatione, in ea Missarum fuerit celebrata solennitas, totius sanctificationis consecrationis implebitur. Si verò sanctuaria quæ habebat, ablata sunt, rursus eorū repositione, & Missarum solennitate reuerentiam sanctificationis accipiet.

Vt ante horam diei tertiam non sint Missæ celebrandæ. Cap. LXIII.

*Ex epist.
Telesphori
pape,
cap. 6.*

Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrandæ: quia eadem hora & dominus crucifixus, & super apostolos spiritus sanctus descendit legitur, excepta nocte sanctæ natiuitatis.

Vt pro fidelibus defunctis singulis diebus Missas celebrare liceat. Cap. LXIII.

Vltimum præterea nobis est, vt in omnibus Missarum solennibus pro defunctorum spiritibus loco competentis dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro viuentibus & pro quibuslibet necessitatibus dominus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces domino in Missarum solennibus fundantur. Antiquitus igitur hunc morem sancta tenet Ecclesia, vt & in Missarum solennibus & aliis precibus domino spiritus quiescentium commendetur, dicente beato Augustino: Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana & catholica societate laudamus. Defunctos etiam tacitis nominibus eorum sub generali commemoratione suscepit Ecclesia, vt quibus ad ista defunt parentes, aut filij, aut quicumque cognati vel amici, ab vna eis exhibeatur pia matre communi.

Ex cõcil. Cabillon. cap. 39.

Vt Missa mortuorum pro omnibus Christianis sit cantanda. Cap. LXV.

Dionysius Areopagita dicit blasphemias Deo facere, qui Missas offert pro malo homine. Augustinus dicit pro omnibus Christianis esse faciendum, quia vel eis proficit, aut offerentibus, aut petentibus proderit.

Ex dictis Dionysii Arcop. & Augustini.

Vt institutiones Missarum sicut in metropoli sunt, sic & in reliquis comprouincialibus Ecclesiis. Caput LXVI.

Vt institutiones Missarum sicut in metropolitana Ecclesia sunt ita in Dei nomine in omnibus comprouincialibus Ecclesiis, tam ipsius Missæ ordo, quàm psallendi, vel ministrandi consuetudo seruetur.

Ex cõcil. Gerudẽ. cap. 6.

Vt preces & præfationes quæ in concilio probatæ non fuerint, non celebrentur. Cap. LXVII.

Placuit etiam hoc, vt preces quæ probatæ fuerint in concilio, siue præfationes, siue commendationes, seu impositiones manus ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omnino contra fidem proferantur, sed quæcumque cum prudentioribus fuerint collatæ dicantur.

Ex cõcil. Africa. no. ca. 64

D. BURCHARDI EPIS. VVORMACIENSIS

Vt nullus presbyter solus Missam cantare presumat.

Capitulum LXVIII.

Ex concilio
Häneresi,
cap. 30.

Definiuit sanctum concilium, vt nullus presbyter solus presumat Missam cantare. Cui enim dicit, Dominus vobiscum, aut sursum corda, aut gratias agamus domino Deo nostro, cum nullus sit qui respondeat? Aut in canone, & omnium circumadstantium, quum nemo sit? Aut quem inuitat ad orationem, cum dicit: Oremus, quum nullus sit qui secum oret? Aut ergo ista penitus relicta sunt, & non solum non erit perfectum sacrificium, verumetiam incurreret quisquis ille est illam terribilem sententiam, quis tulerit de hoc, tollat Deus partem eius de libro vite, aut si hæc muris & parietibus infurrauerit, ridiculosus erit. Quæ propter illa periculosa superstitione maxime ad monasteriis monachorum exterminanda est. Præuideant autem prelati, vt presbyteri in cœnobiis & in aliis Ecclesiis cooperatores habeant in celebratione Missarum, quis hæc transgressus fuerit, ab officio suspendatur.

Incipiunt decreta secundi Pelagij papæ,
successoris Benedicti, & antecessoris Gregorij papæ.

De præfationibus quas sancta Romana Ecclesia celebrat, & firmiter tenet. Cap. LXIX.

Ex decreto
Pelagij
1 papæ.

Pelagius Romanæ Ecclesiæ & apostolicæ sedis episcopus, vniuersis Germaniarum atque Galliarum regionum episcopis. Quum in Dei nomine in Romana Ecclesia synodum episcoporum siue cæterorum consecratorum Dei fidelium congregatam habuissemus, & de Ecclesiasticis statutis, vt sunt ab apostolis & à sanctis patribus tradita, diligentius tractarem, superuenere literæ vestre, & vt magis essent autoritatiue, etiam viuæ voces processerunt, rogantes vt ordinem præfationum quæ sancta Romana Ecclesia hæctenus haberet, nostris literis vobis mandarem. Tunc de vestra voluntate & studio tanto non multum gauisi sumus, sacrum ordinem Romanum præfationumque constituta nostrorum antecessorum solerter reagentes, inuenimus has nouem præfationes in sacro cano-

logo tantummodo recipiendas, quas longè retro vetustas, in Romana Ecclesia hæctenus seruauit. Id est, vnam in albis Paschalibus. Aliam de Ascensione domini. Tertiam de Pentecoste. Quartam de Natali domini. Quintam de Apparitione domini. Sextam de Apostolis. Septimam de sancta Trinitate. Octauam de Cruce. Nonam de ieiunio in Quadragesima tantummodo dicendam. Has præfationes tenet & custodit sancta Romana Ecclesia. Has tenendas esse vobis mandamus.

De sacerdotibus Missarum tempore si ægritudinis aliquis euentus accesserit. Cap. LXX.

Nihil contra ordines statutum temeritatis ausu præsumatur, neque illa quæ summa veneratione censentur, vel minimo præsumptionis tactu soluantur, quum adhuc tantum fieri iussa sunt, nec interrupta noscuntur, ne languoris prouentu, robore salutis natura priuetur. Non ergo solùm fragilitati consulitur humanæ, sed etiam sacris mysteriorum Dei, prouidentur habere sollicitudinem. Censuimus igitur conuenire, vt quum à sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecrantur, si ægritudinis accidat quilibet euentus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum episcopo vel presbytero, vt alter cōsecrationem expleat officij cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysteriis competit, quàm aut incipientis aut subsequenter complenda benedictione sacerdotis, quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Quum enim simus omnes vnum in Christo, nihil contrarium diuersitas format, vbi efficaciam prosperitatis vnitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici inditum vel indultum esse sibi non ambigant, sed vt præmissum est, præcedentibus statim alij pro complemento succedant. Ne tamè quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem conuertatur, nullus post cibum potumque siue quodlibet minimum sumptum Missas facere, nullusque absque patentis prouentu molestiæ minister vel sacerdos cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerare præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

M. iij

*Ex cōcil.
Toletã. 8
cap. 2.*

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

De eadem re. Cap. LXXI.

*Ex decre. Anacle-
ti papa.* SACERDOTES quando sacrificant, non soli hoc agere de-
bent, sed testes secum habeant, vt Deo perfecte
sacratis domino locis sacrificare probentur. Ait nanque
auctoritas legis diuinæ: Vide ne offeras holocausta tua
omni loco quem videris, sed in loco quem elegerit do-
minus Deus tuus.

De presbyteris qui demonibus variisque passionibus
vexantur, quod illis sacra tractare non liceat.

Caput LXXII.

*Ex decre. Py papa.
cap. 6.* Bene siquidem maiorum regulis definitum est, vt de-
monii aliisque passionibus irretitis, mysteria sacra
tractare non liceat. Cui præcepto, consensu rationis ad-
hibito, id communiter definiuimus, vt nullus de his qui
aut in terram arrepti à demonibus eliduntur, aut quolibet
modo vexationis incurfibus efferuntur, vel sacris ac-
deant ministrare altaribus, vel indiscussi se diuinis inge-
rant sacramentis, exceptis illis qui corporum incommo-
ditatibus dediti, sine huiusmodi passionibus in terram
approbantur elisi. Qui tamen & ipsi tamdiu erunt ab of-
ficij sui & ordine & loco suspensi, quousque vnus anni
spacio, per discretionem episcopi inueniantur ab incurfibus
dæmonum alieni.

De eadem re. Cap. LXXIII.

*Ex decre. Sotheris
papa,
cap. 8.* VT illud diuini oraculi monentis singuli præcauent
quo scribitur: Væ soli, quia quum ceciderit, non ha-
bet subleuantem: summopere verendum est nobis & ca-
uendum, ne horis illis atque temporibus quibus dominus
psallitur, vel sacrificatur, vnicuique diuinis singulariter
officiis insistenti, perniciofa passio vel corporis quælibet
valetudo occurrat, quæ aut corpus subito subruat, aut
mentem alienatione vel terrore confundat. Pro huiusmo-
di ergo ausibus præcauentes, necessarium duximus insti-
tuere, vt vbi temporis vel loci, siue cleri copia suffragari
habeat quisquis ille canens Deo atque sacrificans post se
vicini solaminis adiutorem: vt si aliquo casu ille qui offi-
cia impleturus accedit turbatus fuerit, vel ad terram eli-
sus, à tergo semper habeat qui eius vicem exequatur in-
trepidus, & officium inceptum adimpleat.

De presbyteris qui soli Missas solent celebrare.

Caput LXXIIII.

HOc quoque statutum est, vt nullus presbyterorum Missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus sibi que respondentibus ipse tertius habeatur: quia quum pluraliter ab eo dicitur: Dominus vobiscum, & illud in secretis: Orate pro me, aptissimè conuenit, vt & ipsius respondeatur salutationi.

*Ex eodē,
cap. 10.*

De illis qui coniugati presbyteri oblationes spreuerint. Cap. LXXV.

Siquis decernit presbyterum coniugatum tanquam occasione nuptiarum quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo se abstinere, anathema sit.

*Ex cōcil.
Agathē.
cap. 8.*

Vt presbyteri communicent quotiescunque Missas celebrauerint. Cap. LXXVI.

Dictum est nobis, quòd quidam presbyteri celebrata Missa detrectantes ipsi sumere diuina mysteria quæ consecrarunt, calicem domini mulierculis quæ ad Missas offerunt tradant, vel quibusdam laicis qui diiudicare corpus domini nesciunt, id est, discernere inter cibum spiritalem atque carnalem. Quod quantum sit omni Ecclesiastica religioni contrarium, pietas fidelium nouit. Vnde omnibus presbyteris interdiximus, vt nullus in posterum hoc facere præsumat: sed ipse cum reuerentia sumat, & diacono aut subdiacono qui ministri sunt altaris colligenda tradat. Illud etiam attendat, vt eos propria manu communice. Nulli autem laico aut sceminae Eucharistiam in manibus ponat, sed tantum in os eius cum his verbis ponat: Corpus domini & sanguis, pro fit tibi ad remissionem peccatorum, & ad vitam aeternam. Si quis hæc transgressus fuerit, quia Deum omnipotentem contemnit, & quantum in ipso est in honore, ab altari remoueatur.

*Ex cōcil.
Rotoma.
cap. 2.*

De eadem re. Cap. LXXVII.

Peracta autem consecratione omnes communicent qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. Et si hoc neglexerint, degradentur.

*Ex epist.
Anacleti
pape,
cap. 12.*

De eadem re. Cap. CXXVIII.

Ex concil. Aureliã. cap. 10. **A**uditum est aliquos presbyteros Missam celebrare & non communicare, quod omnino in canonibus apostolorum interdictum esse legitur. Vel quomodo debere rectè potest si non cõmunicauerit, Sumpsimus domine sacramenta &c.

De eadem re. Cap. LXXIX.

Ex eodẽ. cap. 11. **S**i quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo facta oblatione non communicauerit, aut causam dicat: & si rationabilis fuerit, veniam consequatur, aut si non dixerit, cõmuniõne priuetur, tanquam qui populo causa læsionis extiterit.

Ut in Ecclesia nihil aliud agatur nisi id ad quod facta est. Cap. LXXX.

Ex dictis August. **I**n oratorio præter orandi & psallendi Deo cultum pernitius nihil agatur, vt nomini huic & opera iugiter impensa concordent.

De eadem re. Cap. LXXXI.

Ex dictis Benedic. 8. **O**ratorium hoc sit quod dicitur, nec ibi quicquam aliud geratur aut condatur, quàm diuinis ministris conueniat.

De eadem re. Cap. LXXXII.

Ex cõcil. Laodic. cap. 28. **Q**uod non oporteat in domiciliis diuinis, id est, in Ecclesiis agapen fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.

Ut nullus in Ecclesia conuiuetur. Cap. LXXXIII.

Ex concil. Cartha. cap. 28. **V**t nulli episcopi vel clerici in Ecclesia conuiuentur, nisi fortè transeuntes hospicij necessitate illic reciantur. Populi etiam ab huiusmodi conuiujs, quantum fieri potest, prohibeantur.

Ut nullus in Ecclesia tabernas constituat. Caput LXXXIII.

Ex concil. Turon. cap. 2. **P**erlatum est ad sanctam synodum, quod quidam presbyteri in Ecclesiis sibi commissis tabernas, quod ne

fas est, constituent, sibi que per caupones vinum vendant, aut vendere permittant, & vbi tantummodo orationes & verbum diuinum, Dei que laus debuerit resonare, ibi comessationes & ebrietates fiant, ibi risus & plausus & verbaturpia, ibi rixę & contentiones resultēt. Quod quā sit Deo contrarium, dominus Iesus demonstrat. Qui quum inuenisset in templo vendentes & ementes, & nummularios sedentes, facto funiculo de resticulis, omnes eiecit de templo. Si enim ea quę licitē vendi videbantur in templo, & ad hoc emebantur, vt in eodem templo offerrentur domino, ipse foras eiecit, quid putas de tam pestifera præsumptione & Dei contemptu fiet? Et si nō solū sacerdotibus sed etiam omnibus clericis præcipitur, ne tabernas ingrediantur: quis audire potest, vt Ecclesię Dei tabernę fiant? Itaque interdicit per omnia synodus, ne hoc in posterum vllatenus fiat. Quod si factum fuerit, presbyter deponatur, laici communionē priuati ab Ecclesia, quam dehonestaerunt, expellantur.

De eadem re. Cap. LXXXV.

SI enim domus Dei orationis domus vocatur, hoc debet esse quod dicitur: nec ibi aliud debet geri aut recondi. Vbi enim corpus domini consecratur, ibi angelorum præsentia non dubitatur adesse. Vbi sanctorum reliquię reconditę vnerantur, ne quid inhonestum appareat, quod oculos ad orationem venientium offendat, ne quid ibi videatur quod ad lucrum temporale pertineat: sed omnia sancta, omnia munda, & tantummodo ad Ecclesiasticum ministerium pertinentia.

Vt vnicuique in dono sua orare liceat.

Caput LXXXVI.

VNICUIQUE fidelium in domo sua oratorium licet habere, & ibi orare, Missas autem ibi celebrare non licet.

Vt canticum turpe circa Ecclesias non fiat.

Cap. LXXXVII.

CANTICUM turpe atque luxuriosum circa Ecclesias atque in atriis Ecclesię agere omnino contradicimus, quod vbi que vitandum est.

Ex eodē,
cap. 3.

Ex cōcil.
Aurelia
no, ca. 3.

Ex cōcil.
Cartha.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

Vt sanctorum reliquia in oratoriis villaribus non ponantur. Cap. LXXXVIII.

Ex cōcil. Epāonēsi cap. 25. **S**ANCTORUM reliquia in oratoriis villaribus non ponantur, nisi forsitan clericus cuiuscunque parochia vicinū esse contingat, qui sacris pignoribus psallendi frequenter famuletur.

Vt sedes episcopalis si necesse fuerit in alium locum transferatur. Cap. LXXXIX.

Ex regi. Greg. ad Ioannem Billitran. episcopū. **T**EMPORIS qualitas admonet, episcoporum sedes antiquitate certis ciuitatibus constitutas, ad alia quæ securiora partemus, eiusdem dioceseos loca transponere, quo & habitatores nunc degere, & Barbaricum possit periculum facile declinari. Propterea te Ioannem fratrem cōepiscopumque nostrum Billitranensis ciuitatis, sedemque tuam in loco qui appellatur Renati ad sanctum Andream apostolum precipimus exinde transmigrare, quatenus & ab hostilitatis incursu liberior existere valeas, & illic consuetudinem solennium festorum disponas.

De mutandis sanctis locis. Cap. XC.

August. dicit. **T**RIBUS causis loca sanctorum transmūtanda sunt. Primò, cū necessitas persecutorum loca eorum grauit. Secūdo, quum difficultas locorum fuerit. Tertiò, quum malorum societate grauantur.

Quòd translatis martyribus, honor interdum cum illis migret, interdum in loco permaneat.

Caput XCI.

Ex dictis Hieron. **N**OTANDUM quum transmūtantur aliqui de martyribus, cum his honor commigrat: aliis verò transmūtatis honor in locis eorum esse non cessat.

Quòd sanguis martyrum consecrat locum, non locus sanguinem. Cap. XCII.

Ex dictis August. **S**ANGUIS martyrum consecrat locum, non locus sanguinem. Si aliquis dixerit, mea est Ecclesia: dices illi, quod in Cantico legitur: Vna est columba mea, & vnus est dilectus meus. Et dices illi: Aptum est filium occidi in sinu matris, & nutricis suæ? Tamen scias nutricem tantum pollutam, & pro hac pollutione consecratam, filium autem matrem esse.

Quid sit basilica. Cap. XCIII.

Basilion Græcorum rex erat. Hinc & basilica regalis, *Ex dictis S. Isidor.*
quia in primis temporibus reges tantum sepeliebantur in ea. ideo nomen sortita est. Nam nunc temporis cæteri homines, siue igni combusti, siue aceruo lapidum sepulti sunt.

De illis qui domum Dei contemptibilem faciunt.

Caput. XCIII.

Si quis docet domum Dei contemptibilem esse, & conuentus qui in ea celebrantur, anathema sit. *Ex cõcil. Gãgren. cap. 5.*

De eadem re. Cap. XCV.

Si quis extra Ecclesiam seorsum conuentus celebrat, & despiciens Ecclesiam, ea quæ sunt Ecclesiæ voluerit usurpare, non conueniente presbytero iuxta decretum episcopi, anathema sit. *Ex eodẽ. cap. 6.*

Vt calix & patena ex auro aut ex argento fiat.

Caput XCVI.

Vt calix domini cum patena, si non ex auro omnimodis, ex argento fiat. Nec causentur presbyteri avaritia suadente de paupertate, vel impossibilitate, cum quarta pars ex omnibus quæ ad Ecclesiam pertinent, in fabricis ipsius Ecclesiæ sit impédenda. Admonendus est etiam populus vt aliquid in donariis domini offerat, sicut ille antiquus populus sub Mose in tabernaculo domini fecisse legitur. Si quis autem tam pauper est, saltem vel stanneum calicem habeat. De ære autem ex aurichalco non fiat calix, quia ob vini virtutem eruginem parit, quæ vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo calice, aut vitreo præsumat cantare. *Ex cõcil. Remens. cap. 5.*

De obseruanda mensa Christi. Cap. XCVII.

Obseruandum est, vt mensa Christi, id est, altare vbi corpus dominicum consecratur, vbi sanguis eius hauritur, vbi sanctorum reliquiæ reconduntur, vbi preces & vota populi in conspectu Dei à sacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur, & mundissimis linteis & pallis diligentissimè cooperiatur, nihilque super eo ponatur, nisi capsæ cum sanctorum reliquiis & quatuor Euangelia. Expleta Missa calix cum patena, & sacramentorum liber, cum vestibus sacerdotalibus in mundo loco sub sera recõdantur. *Ex eodẽ cõcil. ca. 5.*

Vt corporale ex purissimo linteo sit, & vnius materiei.

Caput XLVIII.

Ex eodē,
cap. 3.

Corporale super quod sacra oblatio immolatur, ex mundissimo & purissimo linteo sit, nec in eo alterius generis materia preciosior aut vilior misceatur, & nunquam super altare remaneat, nisi in tempore missæ, sed aut in sacramentorum libro ponatur, aut cum calice & patena in mundissimo loco recondatur: vel quando abluatur à sacerdote, diacono vel subdiacono, primo in Ecclesia in loco & vase ad hoc præparato abluatur, eò quòd ex dominico corpore & sanguine infectum sit. Post hæc à lauandario, in nitido loco paretur.

Vt sacrificium altaris non in serico panno aut tincto celebretur. Cap. XCIX.

Ex epist.
Eusebii
papæ,
cap. 51.

Hic inter cætera prædicta consultu omnium constitutum est, ut sacrificium altaris non in serico panno, aut tincto quisquam celebrare præsumeret, sed in puro linteo ab episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato, & que contexto, sicut corpus domini nostri Iesu Christi in syndone linea munda sepultum fuit.

Vt mulieres ad altare non accedant, & officiis virorum se non intromittant. Caput C.

Ex cõcil.
Laodicēsi
cap. 43.

Quòd non oporteat mulieres ingredi ad altare, & contingere quæ virorum officiis deputata sunt.

De eadem re. Cap. CI.

Ex decr.
Gelasi
papæ,
cap. 16.

Nihilominus impatienter audiuius, tantum diuinarum rerum subiisse despectum, ut sceminae sacris altaribus ministrare firmentur, cunctaque non nisi virorum famulatui deputata sexui cui non competit exhibere.

Vt laici iuxta altare non sedeant.

Caput CII.

Ex cõcil.
Mogūti.
cap. 13.

Vt laici secus altare quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos, tam ad vigilias, quàm ad Missas stant, vel sedere penitus non præsumant, sed pars illa quæ cancellis ab altari diuiditur, tantum psallentibus pateat clericis. Adorandum verò & communicandum laicis & sceminis sicut mos est, pateant sancta sanctorum.

De illis sacerdotibus qui in Ecclesia dum Evangelia leguntur, sedere præsumunt.

Caput CIII.

Anastasius episcopus cunctis Germanicis & Burgundia regionis episcopis in domino salutem. Exegit dilectio vestra charissimi, ut ex autoritate sedis apostolicae, vestris deberemus consultis respondere. Et quamvis non prolixè, sed succinctè hoc agere propter quaedam alias occupationes festinare mus: denuo tamen si necesse fuerit ob has vel alias necessitates quasi ad caput mittere charitatiuè non dubitatis: quia vestras preces & nunc & tunc acceptabiles habemus. Significastis enim quosdam sacerdotes in Ecclesia quando Euangelia leguntur sedere, & domini saluatoris verba non stantes sed sedentes audire, & hoc ex maiorum traditione se accepisse narratur. Quod nullatenus deinceps fieri sinatis apostolica autoritate mandamus: sed dum sancta Euangelia in Ecclesia recitantur, sacerdotes & ceteri omnes non sedentes, sed venerabiliter in conspectu Euangelij stantes, dominica verba intentè audiant, & fideliter adorent.

Ut nullus calicem, patenam, vel vestimentum sacerdotale in vadium tabernario praesumatur.

Caput CIIII.

Ut nullus presbyter praesumat calicem, vel patenam, vel pallium altaris, vel vestimentum sacerdotale, aut librum ecclesiasticum tabernario, vel negociatori, aut cuilibet laico vel foeminae in vadium dare, nisi iustissima necessitate urgente: quia tanta est sanctitas sacri ministerij, ut salua altioris mysterij intelligentia, etiam per prophetam dominus prohibuerit, ne cum sanctis vestimentis sacerdos procedat ad populum, sed illa intra sancta dimittat, à colloquio diuino rediens. Et cui in tabernas ad bibendum à sacris canonibus ingredi prohibetur, sanctificata sacro ministerio nec ad contingendum immundis: quanto minus in vadium exhibere debet? Sicut Stephanus sanctus papa & martyr sanctum Hylarium in suis decretalibus docuit.

Ut nullus calicem, patenam, aut aliqua vasa sacra ad alios usus facere praesumat.

Cap. CV.

Nullus sacerdos seu laicus calicem, aut patenam, aut quolibet vasa sacra & diuino cultui mancipata, ad alios usus suos retorquere praesumat. Nam quicumque de calice sacro aliud bibit praeter Christi sanguinem qui in

*Anasta.
1. pape,
epistole
piscopis
Germanie ac
Burgund.
directa.*

*Ex concil.
Remensi,
cap. 11.*

*Ex concil.
Aurelianensi,
ca. 9.*

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

sacramento accipitur, & patenam ad aliud officium habet quàm altaris ministerium, deterrendus est exemplum Balthazar, qui dum vasa domini in vsus communes adsumpsit, vitam pariter cum regno amisit.

Quòd licitum sit episcopis cum consilio cleri de thesauro Ecclesie sue familie in necessitate succurrere. Cap. CVI.

Ex cõcil. Auernẽ. cap. 5. **L**icitum sit episcopis presentibus presbyteris & diaconibus de thesauro Ecclesie familie & pauperibus eiusdem Ecclesie, secundum canonicam institutionem iuxta quod indiguerint erogare.

Ne cadauera pallio altaris cooperiantur. Cap. CVII.

Ex eodẽ, cap. 30. **N**e oportorio dominici corporis, vel altaris non vniquam corpus dum ad tumulũ euehitur obtegatur, nec sacro velamine dũ honorantur corpora, altaria polluatur. *Ne ad nuptiarum ornatum diuina ministeria prestantur. Cap. CVIII.*

Ex eodẽ, cap. 8. **N**e ad nuptiarum ornatum ministeria diuina prestantur, & dũ improborũ tactu vel pompa secularis luxuria polluantur, ad officia sacri mysterij videantur indigna. *Vt Ecclesia seculari potẽtia minime peruadatur. Cap. CIX.*

Ex cõcil. apostolo. cap. 31. **S**i quis episcopus secularibus potestatibus vsus, Ecclesiam per ipsas obtineat, deponatur, & segregetur, omnesque qui illi communicant.

De presbyteris qui Ecclesias suas per precium acquisierint. Cap. CX.

Ex cõcil. Mogũti. cap. 5. **Q**uicumque presbyter per precium Ecclesiam fuerit adeptus, quoniam contra Ecclesiasticæ regulæ disciplinam agere dignoscitur, & qui alium presbyterum legitimum ad Ecclesiam ordinatum per pecuniam expulerit, eamque sibi taliter vendicauerit, omnimõdis deponatur.

Vt nullus laicus ab Ecclesia sua presbyterum eicere presumat. Cap. CXI.

Ex eodẽ cap. 29. **V**t laici presbyteros non eiiciant de Ecclesiis, nec constituant sine consensu episcoporum suorum.

Item de illis qui presbyteris Ecclesias auferunt.

Caput CXII.

Ex cõcil. Cabillon. cap. 42. **I**nuentum est quòd multi arbitrij sui temeritate, & cupiditate, presbyteris quibusdam Ecclesias absque consensu episcoporum Ecclesias dant vel auferunt.

Vnde oportet, vt canonica regula seruata, nullus absque cōsensu episcopi cuilibet presbytero Ecclesiam det. Quam si iustè adeptus fuerit, hanc non nisi culpa graui, & coram episcopo canonica seueritate amittat.

Vt nullus aliquod munus propter Ecclesiam à presbytero requirat. Cap. CXIII.

VT nullus omnino munera exigat à presbyteris, propter commendationem Ecclesie. *Ex cōcil. Mogūt. cap. 30.*

De eadem re. Cap. CXIII.

Sancitum est atque omnimodis prohibitum, vt si quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico aut laico munera dare aut dedisse, aut aliquam pecuniam tribuere, vt aliterius presbyteri Ecclesiam surripiat, aut Ecclesiam vacantem precio redimat, pro hac cupiditate seu rapina, seu presumptione turpis lucri gratia deiiciatur à clero, & alienus existat à regula. *Ex cōcil. Rotoma. cap. 5.*

Vt presbyteri plebes admoneant, vt lintamina altaris præparent. Cap. CXV.

VT presbyteri per plebes suas sceminis prædicent, vt lintamina in altaria præparent. *Ex cōcil. Remensi, cap. 4.*

Vt episcopi præuideant quid presbyteri dominis suis pro Ecclesiis facere debeant. Cap. CXVI.

VT episcopi præuideant, quem honorem presbyteri pro Ecclesiis suis facere debeant. *Ex cōcil. Aralascē si, ca. 3.*

De eadem re. Cap. CXVII.

VT nullus presbyter ad introitum Ecclesie xenia donet. *Ex cōcil. Aureli. cap. 10.*

*De presbyteris nihil habentibus quando ordi-
nantur. Cap. CXVIII.*

Inuestigandum si nihil patrimonij habens presbyter quando prouectus est ad ordinem ecclesiasticum, postea emerit prædia, cuius iuris sint, quoniam Ecclesie ad quæ de nihil habente promotus est esse debent, iuxta canonicam autoritatem. *Ex cōcil. Remensi, cap. 6.*

De eadem re. Cap. CXIX.

Presbyter cum diocesim tenet, de his quæ emerit, ad Ecclesie nomen scripturam faciat, aut ab eius quam tenet Ecclesie ordinatione discedat. *Ex cōcil. Arausico cap. 54.*

Ex cōcil. Carthag. ca. 47. **P**Lacuit vt episcopi, presbyteri diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore prescopatus, vel clericatus sui, agros, vel quæcunque præ suo nomini comparant, tanquam rerum dominicarum in uasionis crimine teneantur obnoxii, nisi ad Ecclesiam quam titulati sunt, eadem ipsa contulerint. Si autem ipsa propria liberalitate alicuius, vel successione cognationis aliquid venerit, faciant inde quod velint.

Ex eodē. cap. 48. **V**T vnusquisque presbyter res quas post diem consecrationis adquisierit, propriæ Ecclesiæ relinquat.

Ex cōcil. Toletano **C**Aeterum, presbyter si post ordinationem aliquid adquisierit, illud obseruandum est, quod in canonibus de consecratis nihil habentibus constitutum est.

De presbyteris qui ex redbibus Ecclesiæ sibi res comparauerint, & estructuras ibi fecerint, & mulieres ibi posuerint. Cap. CXXIII.

Ex cōcil. Remensi. cap. 10. **I**Nquirendum si aliquis presbyterorum de redbibus Ecclesiæ, vel oblationibus ac voris fidelium alio nomine res comparauerit, & ibi estructuras fecerit, vel quæ ad Ecclesiam pertinent, ibidem collocauerit, & mulierum frequentationem inibi fieri permiserit, vel quod turpius tales mulieres ibidem habuerit, quæ lanificium suum exerceant, & curam domus agant, & in eadem presbyter frequenter veniens manserit, & cōtra decreta canonum hoc malū agat: quia sicut nec suo, ita nec alieno nomine presbyter fœnus exercere debet, multò minus fraudem facere de facultatibus ecclesiasticis, quoniam hoc sacrilegium est, & par crimen Iudæ furis qui sacras oblationes asportabat, & furabatur.

De consuetudine seruanda, quæ non est contra fidem. Cap. CXXIIII.

Ex epist. Pij papæ. **P**ETISTIS enim per Hylarium chartularium nostrum, à beatæ memoriæ decessore nostro, vt omnes nobis retrò temporum consuetudines seruarentur, quæ à beati Petri apostolorum principis ordinationum initiis habentur.

tenus vetustas longa seruauit. Et nos quidē iuxta seriem relationis nostræ consuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidem catholicam nihil vsurpare dinoscitur.

Vt ecclesiastica statuta ab apostolis, & reliquis magistris Ecclesiæ tradita integra seruentur. Cap. CXXV.

Innoentius Decentio episcopo Egobino salutem. Si instituta Ecclesiastica, vt sunt à beatis apostolis tradita, integra uellent seruare domini sacerdotes, nulla diuersitas, nulla uarietas in ipsis ordinibus, & cōsecrationibus haberetur. Sed dum vnusquisque non quod traditum est, sed quod sibi uisum fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diuersa in diuersis locis, uel Ecclesiis, aut teneri, aut celebrari uidentur: ac sit scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, purant sibi aut Ecclesias non conuenire, aut ab apostolis uel apostolicis uiris contrarietatem inductam. Quis enim nesciat, aut non aduertat id quod à principe apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere seruari, nec superduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere uideatur exemplum: præsertim quum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interiacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos uenerabilis apostolus Petrus, aut eius successores constituerunt sacerdotes? Aut legant, si in his prouinciis alius apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Qui si non legunt, quia nusquam inueniunt, oportet eos hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, à qua eos principium accepisse non dubium est: ne dum peregrinis assertionibus studeant, caput institutionum uideantur omittere. Sæpe dilectionem tuam ad urbem uenisse, ac nobiscum in Ecclesia cōuenisse non dubium est: & quem morem, uel in consecrandis mysteriis, uel in cæteris agendis arcanis teneat cognouisse. Quod sufficere arbitraret ad informationem Ecclesiæ tuæ, uel reformationem, si præcessores tui, quod minus aliquid, aut aliter tenuerint satis certum haberem, nisi de aliquibus consulendos nos esse dixisses. Quibus idcirco

N ij

*Ex decr.
Innocen-
ty pape,
cap. i.*

respondemus, non quòd te aliqua ignorare credamus, ut maiore autoritate, vel tuos instituas, vel si qui à Romana Ecclesiæ institutionibus errât, aut commoneas, & indicare non differas: ut scire valeamus, qui sint, qui nouitates inducunt, aut alterius ecclesiæ quàm Romæ existimant consuetudinè esse seruandam.

Ut consuetudines ecclesiasticæ pro lege sint tenendæ.

Cap. CXXVI.

Augustinus dicit ad Casulanū presbyterum.

IN his enim rebus de quibus nihil certi statuit scriptura diuina, mos populi Dei, vel instituta maiorum proge tenèda sunt, & sicut præuicarij, legum diuinarum contemptores consuetudinum Ecclesiasticarum cendi sunt.

Item de consuetudinibus ecclesiasticis obseruandis.

Cap. CXXVII.

Ex dictis Basilij, cap. 27.

Ecclēsticarum institutionū consuetudines quales scripturis, quasdā verò apostolica traditione percelliones in mysterio confirmatas accepimus, quibus virtus, & idem vtrisque pietatis effectus quin sit, quisque vel aliquantulum sacrarū expertus scripturas hæsitaauerit? Si enim attentauerimus consuetudines Ecclesiæ, non per scripturas à patribus traditas nihili aestimare, quantum religio detrimenti latura sit despicienter liquidò constabit. Quæ enim, ut inde ordiamur, scripturæ salutiferæ crucis signaculo fideles docuit insigniri? Multiphariam digesta super panem & calicem prolina rationis & consecrationis verba commendauit? Nam modò quod in Euangelio continetur, vel apostolo increpatis dicimus, sed & alia per plura adiicimus, magis quasi vinum consummandis accommodata mysteriis. Orientem versus nos orare literarum forma præstitit. Benedicimus fontem baptismatis, oleum vntionis accedit quòd ter immergimus quos baptizamus, oleum mus, verbis abrenūciare Saranæ & angelis eius infirmus. Vnde hæc & alia in hunc modum non pauca quia tacita ac mystica traditione à patribus ecclesiasticis more reuerentiori diligentia sunt in mysteriis obseruato silentio, quàm publicata scripto.

Quid agendum sit in causis, de quibus certa in canonibus inueniuntur iudicia.

Cap. CXXVIII.

DE causis de quibus nulla soluendi, ligandiq; auctoritas in libris veteris testamenti, quatuor Euangeliorum, cum scriptis totis apostolorum nō appareat, ad diuina recurrito scripta Græcè. Si nec in illis, ad catholica Ecclesiæ historias catholicas, à doctoribus catholicis scriptas manum mitte. Si nec in illis, canones apostolicæ sedis intueri. Si nec in his, sanctorum exempla' perspicaciter recordare. Quòd si in his omnibus inspectis huius questionis qualitas non lucidè inuestigatur, seniores prouinciae congrega, & eos interroga. Facilius' nanq; inuenitur, quod à pluribus sentientibus quæritur. Verus enim repromissor dominus ait, Si duo ex vobis, vel tres conueniāt, super terram in nomine meo, de omni re quancūque petierint, fiet illis à patre' meo.

Ex decr. Innocētij papa, ca. 18.

Vt cuncta quæ Deo offeruntur, consecrata habeantur.

Cap. CXXIX.

OMNIA quæ Deo offeruntur, consecrata habentur, in vineis, terris, syluis, utensilibus, vestimentis, pecoribus, & reliquis possessionibus, & quæ Ecclesiis sine dubio Christo, qui sponsus earum est, offeruntur.

Ex cōcil. Aurelia. cap. 7.

De eadem re.

Cap. CXXX.

OMNES decimæ terræ, siue, de frugibus, siue de pomis arborum domini sunt, & illi sanctificantur. Boues, & oves, & capræ, quæ sub pastoris virga trāseunt, quicquid decimum, venerit, sanctificabitur domino. Non eligeur nec bonum, nec malum, nec altero cōmutabitur. Si quis mutauerit, & quod mutat, & quod mutatum est, sanctificabitur domino, & nō redimetur. Sed quia modò multi inueniuntur decimas dare nolentes, statuimus vt secundum domini nostri præceptum admoneantur semel, & secundo & tertio. Si non emendauerint, anathematis vinculo constringantur vsque ad satisfactionem, & ad emendationem congruam.

Ex cōcil. Rotoma. cap. 3.

Vt decima nullo modo negligatur.

Cap. CXXXI.

Ex cōcil.

Admonemus atque præcipimus, vt decimas Deo omnino dare non negligatur, quas Deus ipse sibi dari

Mogūri. cap. 3.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

constituit: quia timendum est, vt quisquis Deo suum debi-
tum abstrahit, ne fortè Deus per peccatum suum, auferat
ei necessaria sua.

De illis qui decimas dare nolunt.

Cap. CXXXII.

*Ex cõcil.
Cauallõ,
cap. 18.*

Quæsi sunt præterea quidam fratres, quòd essent
qui episcopi & abbates, qui decimas non sine
dare ad Ecclesias, vbi illi coloni Missam audiunt.
Proinde decreuit sacer iste conuētus, vt episcopi & abba-
tes de agris & vineis, quæ ad suum vel fratrum stipendium
habent, decimas ad Ecclesias deferri faciant. Familia-
rò ibi dent decimas suas, vbi infantes eorum baptizantur
& vbi per totum anni circulum missas audiunt.

*Quòd decimæ ab omnibus Christianis ex debito re-
posci debeant. Cap. CXXXIII.*

*Ex cõcil.
Moguti.
cap. 8.*

Decimas Deo & sacerdotibus Dei dandas, Abrahæ
factis, Iacob promissis insinuat. Deinde lex statuit,
omnes doctores sancti commemorant. Et profectò dig-
erat, vt Israelitæ decimas pecorum, & frugum, & omnia
pecuniarum domino darent, qui eos liberauerat à X-
gis, quibus percussit Aegyptios, & in nouissima plaga
mogenita cunctorum disperdidit, gratiamque suis pro-
stitit, vt impetratis pecuniis spoliarent Aegyptum. De
his decimis Augustinus doctor venerabilis dicit: Decimæ
ex debito requiruntur. Quid si diceret Deus, nempe
es, o homo, mea est terra quam colis, mea sunt semina que
spargis, mea animalia quæ fatigas, meus est solis calor
cùm omnia mea sint, tu qui minus accommodas, solam
decimam merebaris, sed reseruo tibi nouem, da mihi dec-
mam. Si nõ dederis mihi decimam, auferam nouem. Si
dederis mihi decimam, multiplicabo nouem. Cùm itaque
daicus populus præceptum decimarum tanta diligenti-
a seruaret, vt de minimis quibusque holuscis, rura videt
cet, mēta, & cimino, vt ipse dominus testatur, decimas de-
ret, cur non maiori studio plebs Euangelica eandem im-
pleat iussionem? Cui & maior numerus est sacerdotum,
syncerior cultus sacramentorum? Ideo ergo dandæ sunt
hac Deus deuotione placatus, largius præstet quæ necesse
ria sunt, sicut superius ostendimus. Et vt sacerdotes acci-

noſtri Eccleſiæ cura & ſolicitudine neceſſitatum corporalium, ſine quibus hæc vita tranſigi non poteſt, releuati, liberiores fiant ad meditationem diuinæ legis & doctrinæ adminiſtrationem, atque ſpiritualis ſeruitij voluntariam expletionem. Et vt munus populi in quotidiana oblatione domino immoletur, nec non ſecundum ſtatuta canonica in ſuſtentionem pauperum, & reſtaurationem Eccleſiarum proficiat. Quatuor enim partes iuxta canones fieri de fidelium oblationibus debent, vt vna ſit epiſcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta reſtaurationi eccleſiarum ſeruetur.

De illis qui decimam dare noluerint niſi precio redimantur. Cap. CXXXIIII.

DE decimis quas populus dare non vult, niſi quolibet munere ab eo redimantur, ab epiſcopis prohibendum eſt ne fiat.

Ex cõcil. Mediomatricis. cap. 3.

Ve decima Dei census nuncupetur. Cap. CXXXV.

Item, quod decima, qua à fidelibus datur, Dei census nuncupanda eſt, & ideo ex integro reddenda. Cuius tertia pars ſecundum canonem Toletanum, epiſcoporum eſſe debet. Nos verò hac poteſtate vti nolimus, ſed tantum ſingulis annis quartam partem vſu Romanorum pontificum, & obſeruantia ſanctæ eccleſiæ Romanæ de eadem habere volumus. Quod ſi quis contentioſus inde repertus fuerit, ſiue clericus, ſiue ille laicus ſit, communionem priuabitur, & ſynodali cenſura iudicabitur.

Ex cõcil. Agrippin. ca. 6.

De oblationibus parochitarum cuius eſſe debeant.

Caput CXXXVI.

DE his qua ad parochitanas eccleſias offeruntur, in terſis, vineis, mancipiis, peculiis, antiquorum canonum inſtituta ſeruentur, vt omnia in epiſcopi poteſtate conſiſtant. De his autem qua altaribus offeruntur, tertia pars fideliter epiſcopis deferatur, dua clericis, decima autem ſecundum quosdam ſingulis annis tertia pars, aut in tertio tota. Sed tamen nos ſequentes Romanos, ſingulis annis quartam partem, aut in quarto totam epiſcopi recipiant.

Ex cõcil. Toletano.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

Quòd in vnaquaque Ecclesia tam de redditibus quam oblationibus quatuor debeant fieri portiones.

Caput CXXXVII.

*Ex epist.
Gelasii
papae,
cap. 27.*

QVatuor autem tam de redditibus quam de oblationibus fidelium, prout cuiuslibet ecclesiae facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones. Quarum sit vna pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. De quibus sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesiae memoratam dependere quantitatem, sic clericus ultra delegatam sibi summam nihil insolenter nouerit expetendum. Ea verò quae ecclesiasticis aedificiis attributa sunt, huic operi veraciter praerogata, locorum deceat instauratio manifesta sanctorum: quia nefas est si sacris aedibus destitutis, in lucrum suum praesul impedia hu designata conuertat. Ipsam nihilominus ascriptam pauperibus portionem, quamuis diuinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen iuxta quod scriptum est: Ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in caelis est, oportet etiam praesenti te stificatione praedicari, & bonae famae preconiiis non taceri.

Item quòd de decimis quatuor debeant fieri portiones. Cap. CXXXVIII.

*Ex conc.
Hænētēsi.
cap. 6.*

Instruendi sunt presbyteri, pariterque admonendi, qui tenus nouerint decimas & oblationes quas à fidelibus accipiunt, pauperum & hospitem & peregrinorum esse stipendia, & non quasi suis, sed quasi commendatis vti. De quibus omnibus sciant se rationem posituros in conspectu Dei, & nisi eas fideliter pauperibus & his qui praemissis sunt administrauerint, damna passuros. Qualiter verò dispensari debeant, canones sanctè instituunt. Scilicet, quatuor partes inde fiant, vna ad fabricam ecclesiae reuandam, altera pauperibus distribuenda, tertia presbytero cum suis clericis habenda, quarta episcopo referenda, ut quicquid exinde iusserit, prudenti consilio fiat.

Vbi terminari debeant contentiones certa inter Christianos. Cap. CXXXIX.

*Ex decre.
Marcelli
papae, ca. 3.*

Quacumque ergo contentiones inter Christianos fuerint, ad ecclesiam deferant, & ab ecclesiasticis

viris terminentur. Et si obedire noluerint, quousque obedi-
ant à liminibus sanctæ ecclesiæ excludantur.

*De his qui oblationes parentum aut testamenta, vel
quod ipsi donauerint Ecclesiis, retinere aut aufer-
re conantur. Cap. CXL.*

CLerici etiam vel seculares, qui oblationes parentum aut *Ex concil.*
donatas, aut testamentis relictas retinere perfite- *habito a-*
rint, aut id quod ipsi donauerint ecclesiis vel monaste- *pucl Va-*
riis crediderint auferendum, sicut synodus sancta con- *sentias.*
stituit, velut necatores pauperum, quousque reddant ab *cap. 4.*
ecclesiis excludantur.

De illis qui Deum heredem faciunt. Cap. CXXI.

Augustinus ait in libro de Hæredibus: Noli sub imagi- *S. Isidor.*
ne pietatis augere pecuniam, dicens: Filiis meis ser- *dicut.*
uo has res. Quare non potius seruas illi qui te ex nihilo
fecit, qui te pascit, & filios seruat? Nõne melius creatori
tuo thesaurizabis quàm filiis? Item idem: Qua fronte hæ-
reditatem à Christo quaris, quum Christum tua hæredi-
tate fraudaueris? Qui dixit: Thesaurizate vobis thesau-
ros in cælo?

*De his qui oblationes defunctorum aut negant aut
difficulter reddunt. Cap. CXXII.*

Qui oblationes defunctorum aut negat ecclesiis, aut *Ex concil.*
cum difficultate reddunt, tanquam egentium ne- *apud Va-*
catores excommunicentur. *sentias,*

De eadem re. Cap. CXXIII.

Ipsa enim res fidelium, oblationes appellatur: quia do- *Ex decre.*
mino offeruntur. Non ergo debent in alios vsus quàm *Vrba. pa*
ecclesiasticos, & prædictorum Christianorum fratrum *cap. 4.*
vel indigentium conuerti: quia vota sunt fidelium, & pre-
cia peccatorum, atque ad prædictum opus explendum do-
mino traditæ. Si quis autem, quod absit, secus egerit, vi-
deat ne damnationem Ananix & Saphyræ percipiat, &
reus sacrilegij efficiatur sicut illi fecerunt qui precia præ-
dictarum rerum fraudabant, de quibus in prædictis legi-
tur apostolorum actibus.

De eadem re. Cap. CXXIV.

Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere vel *Ex concil*
dare voluerit præter conscientiam episcopi vel eius cui *Gangræ. 1*
cap. 7.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

Quòd in vnaquaque Ecclesia tam de redditibus quam oblationibus quatuor debeant fieri portiones.

Caput CXXXVII.

*Ex epist.
Gelasii
papae,
cap. 27.*

Quatuor autem tam de redditibus quam de oblationibus fidelium, prout cuiuslibet ecclesiae facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones. Quarum sit vna pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda. De quibus sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesiae memoratam dependere quantitatem, sic clericus ultra delegatam sibi summam nihil insolenter nouerit expetendum. Ea verò quae ecclesiasticis aedificiis attributa sunt, huic operi veraciter praerogata, locorum deceat instauratio manifesta sanctorum: quia nefas est si sacris aedibus destitutis, in lucrum suum praesul impedia haud designata conuertat. Ipsam nihilominus ascriptam pauperibus portionem, quamuis diuinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen iuxta quod scriptum est: Ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in caelis est, oportet etiam praesenti testificatione praedicari, & bonae famae preconiiis non taceri.

Item quòd de decimis quatuor debeant fieri portiones. Cap. CXXXVIII.

*Ex conc.
Hänetēsi.
cap. 6.*

Instruendi sunt presbyteri, pariterque admonendi, qui tenus nouerint decimas & oblationes quas à fidelibus accipiunt, pauperum & hospitem & peregrinorum esse stipendia, & non quasi suis, sed quasi commendatis vti. De quibus omnibus sciant se rationem posituros in conspectu Dei, & nisi eas fideliter pauperibus & his qui praemissis sunt administrauerint, damna passuros. Qualiter verò dispensari debeant, canones sanctè instituunt. Scilicet, quatuor partes inde fiant, vna ad fabricam ecclesiae reuandam, altera pauperibus distribuenda, tertia presbytero cum suis clericis habenda, quarta episcopo referenda, ut quicquid exinde iusserit, prudenti consilio fiat.

Vbi terminari debeant contentiones certa inter Christianos. Cap. CXXXIX.

*Ex decre.
Marcelli
pap. ca. 3.*

Quacumque ergo contentiones inter Christianos fuerint, ad ecclesiam deferant, & ab ecclesiasticis

viris terminentur. Et si obedire noluerint, quousque obedi-
ant à liminibus sanctæ ecclesiæ excludantur.

*De his qui oblationes parentum aut testamenta, vel
quod ipsi donauerint Ecclesiis, retinere aut aufer-
re conantur. Cap. CXL.*

Clerici etiam vel seculares, qui oblationes parentum aut *Ex concil.*
donatas, aut testamentis relictas retinere perfite- *habito a-*
rint, aut id quod ipsi donauerint ecclesiis vel monaste- *pucl Va-*
riis crediderint auferendum, sicut synodus sancta con- *sentias.*
stituit, velut necatores pauperum, quousque reddant ab *cap. 4.*
ecclesiis excludantur.

De illis qui Deum heredem faciunt. Cap. CXLI.

Augustinus ait in libro de Hæredibus: Noli sub imagi- *S. Isidor.*
ne pietatis augere pecuniam, dicens: Filiis meis ser- *dicut.*
uo has res. Quare non potius seruas illi qui te ex nihilo
fecit, qui te pascit, & filios seruat? Nõne melius creatori
tuo thesaurizabis quàm filiis? Item idem: Qua fronte hæ-
reditatem à Christo quaris, quum Christum tua hæredi-
tate fraudaueris? Qui dixit: Thesaurizate vobis thesau-
ros in cælo?

*De his qui oblationes defunctorum aut negant aut
difficiliter reddunt. Cap. CXLII.*

Qui oblationes defunctorum aut negat ecclesiis, aut *Ex concil.*
cum difficultate reddunt, tanquam egentium ne- *apud Va-*
catores excommunicentur. *sentias,*

De eadem re. Cap. CXLIII.

Ipsa enim res fidelium, oblationes appellatur: quia do- *Ex decre.*
mino offeruntur. Non ergo debent in alios vsus quàm *Vrba. pa*
ecclesiasticos, & prædictorum Christianorum fratrum *cap. 4.*
vel indigentium conuerti: quia vota sunt fidelium, & pre-
cia peccatorum, atque ad prædictum opus explendum do-
mino traditæ. Si quis autem, quod absit, secus egerit, vi-
deat ne damnationem Ananix & Saphyræ percipiat, &
reus sacrilegij efficiatur sicut illi fecerunt qui precia præ-
dictarum rerum fraudabant, de quibus in prædictis legi-
tur apostolorum actibus.

De eadem re. Cap. CXLIII.

Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere vel *Ex concil*
dare voluerit præter conscientiam episcopi vel eius cui *Gangr. 1.*
cap. 7.

huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius voluntate agere consilio, anathema sit.

De eadem re. CXLV.

Ex eodem cap. 8. **S**I quis dederit vel acceperit oblata præter episcopum vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat & qui accipit, anathema sit.

Vt omnes Ecclesie vel decime in episcoporum potestate consistant. Cap. CXLVI.

Ex conc. Cabillon. cap. 1. **I**N sancto Cabillonensi concilio decretum est, vt omnes Ecclesie cum dotibus suis & decimis, & omnibus rebus suis, in episcopi proprii potestate consistant, atque ad ordinationem vel dispositionem suam semper pertineant.

Quod tricennalis possessio firma sit. Cap. CXLVII.

Ex conc. Tolet. 5. cap. 35. **S**icut diocesim alienam tricennalis possessio tollit territorij conuentum non admittit. Ideoque basilicæ quæ nouæ conditæ fuerint, ad eum proculdubio episcopi pertinebunt, cuius conuentus esse constiterit.

Vt singularum Ecclesiarum rusticanæ parochie semper maneant inconcussæ. Cap. CXLVIII.

Ex conc. Chalcedo. cap. 17. **S**ingularum Ecclesiarum rusticas parochias vel possessiones manere inconcussas illis episcopis qui eas retinere noscuntur, & maximè si per tricennium eas retinere vi obtinentes, sub dispensatione reuerentur. Quod intra tricennium facta fuerit de his altercatio, licet episcopi qui se laicos asserunt, apud sanctam synodum pronuntiant de his mouere certamen decreuimus.

Quod tricennalis possessio, si intacta permansit, mutari non debeat. Cap. CXLIX.

Ex epist. Gelasii. pape, cap. 11. **I**llud etiam adnecti placuit, vt si, quod absit, facultates Ecclesie, nec non & dioceses ab aliis quibuslibet possidentur episcopis, iure sibi vendicent quod tricennalis lex conclusit, quia & ultra XXX. annos nulli liceat per episcopum appellare, quod legum tempus excludit.

Item de rebus per XXX. annos possessis. Cap. CL.

Ex conc. Matisco. cap. 7. **V**T de rebus Ecclesiarum quæ ab eis per XXX. annorum spatium sine vlla interpellatione possessæ sunt

testimonia nō recipiantur, sed eo modo contineantur, sicut res ad fiscum dominicum pertinentes contineri solent.

De illis, qui de Ecclesijs cœmeteria faciunt.

Caput. CLI.

Antiquus in his regionibus in Ecclesia sepeliendorū mortuorū vsus fuit, & plerunque loca diuino cultui mācipata, & ad offerēdas Deo hostias pparata cœmeteria siue polyādria facta sunt. Vnde volumus vt ab hac re deinceps abstineatur, vt nemo in Ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cuiuslibet iusti hominis, qui per vitæ meritum talem viuendo suo corpori defuncto locum acquisiuit. Corpora verò quæ antiquitus in Ecclesijs sepulta sunt, nequaquam proiciantur, nisi sint paganorum, sed tumuli qui apparent profundius in terram mittantur, & pauimento desuper facto nullo tumulorum vestigio apparente, Ecclesiæ reuerentia conseruetur. Vbi verò tanta est multitudo cadauerum, vt hoc facere difficile sit, locus ille pro cœmeterio habeatur, ablatō inde altari, & in alio loco cōstituto, vbi religiosè & purè Deo sacrificium offerri valeat.

Ex concil. Meldēsi, cap. 9.

De illis qui in sacris locis se sepelire petierint.

Caput CLII.

Quibus peccata dimissa non sunt, à sacris locis post mortem adiuuari non possunt, quia quos peccata grauiā deprimunt, si in sacris locis sepelire se faciunt, restat vt de sua præsumptione iudicentur, quatenus eos sacra loca non liberant, sed culpa temeritatis accusat.

August. dicit.

De eadem re. Cap. CLIII.

Cum grauiā peccata nō deprimunt, hoc prodest mortuis si in ecclesijs sepeliantur, quòd eorum proximi quoties ad eadem loca sacra veniunt, suorum, quorum sepulturam aspiciunt, recordantur, & pro eis domino preces fundunt. Nam quos peccata grauiā deprimunt, non ad absolutionem potius, quàm ad damnationis cumulum maiorem, eorum corpora in Ecclesijs ponuntur. Quod melius ostendimus, si ea quæ diebus nostris gesta sunt breuiter enarremus. Vir nanq; vitæ venerabilis Felix Portucis episcopus, in Sabinēsi prouincia ortus atque enutritus est, qui quādā sanctimonialē fœminā in loco eodē fuisse

Grego. dicit in dialogo suo.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

testatur, quæ carnis quidē continentiam habuit, sed lingua
procacitate atque stultiloquium non declinavit. Hęc igitur
defuncta, atque in Ecclesia sepulta est. Nocte autem eadem
eiusdē ecclesię custos per reuelationē vidit, quia ducta ante
iacrū altare per medium secabatur, & pars vna illius igne
cremabatur, pars autem altera intacta remansit. Cūque
hoc surgens mane fratribus narraret, & locum vellet ostē-
dere in quo fuerat igne consumpta, ipsa flammæ combus-
tio ita ante altare apparuit in marmorib⁹, ac si illic eadem
fœmina corporeo fuisset igne concremata. Ex quā re ap-
tè datur intelligi, quia hi quibus peccata dimissa non fue-
rint, ad euitandum iudicium sacris locis post mortem non
valent adiuuari.

De eadem re. Cap. CLIII.

Itē Gre. **I**ohannes quoque magnificus in hac vrbe locum præ-
torum seruans, cuius veritatis atque grauitatis sit no-
mus, qui mihi testatus est, Valerianum patriciū in ciuitate
quæ Brixa dicitur fuisse defunctum. Cui eiusdem ciuitatis
episcopus accepto precio locum in Ecclesia præbuit, in quo
sepeliri debuisset. Qui videlicet Valerianus vsque ad ante-
rem decrepitam leuis ac lubricus extitit, modūque suū
prauitatibus ponere contempsit. Eadem verò nocte qua lo-
pultus est, beatus Faustinus martyr, in cuius Ecclesia corpus
eius fuit humatum, custodi suo apparuit dicens: Vade & da
episcopo, proiciat hinc fortentes carnes quas hic posuit,
quia si non fecerit, ipse die trigesimo morietur. Quam vi-
sionem custos episcopo timuit confiteri, & rursus admoni-
tus declinavit. Die autem trigesimo, eiusdem ciuitatis epi-
scopus, quum vespertina hora sanus atque incolumis in
lectum redisset, subita & inopinata morte defunctus est.

De eadem re. Cap. CLV.

Itē Gre. **A**dest quoque in presenti senex venerabilis pater Ve-
nentius Lunensis episcopus, & magnificus Libertus
vir nobilissimus atque veracissimus, qui se scire suosque ho-
mines interfuisse testantur ei rei, quā narrant nuper in Ge-
nuēsi vrbe contigisse. Ibi namq; vt dicunt, Valētinus noster
Mediolanēsis Ecclesię defensor defunctus est, vir valde le-

bricus, & cunctis leuitatibus occupatus, cuius corpus in Ecclesia beati martyris Syri sepultum est. Nocte autem media in eadem Ecclesia factæ sunt voces, ac si, quis violenter ex ea repelleretur, ac traheretur foras. Ad quas nimirum voces currebant custodes, & viderunt duos quosdam teretrimos spiritus, qui eiusdem Valentini pedes quadam ligatura strinxerant, & eum ab Ecclesia clamantem ac nimium vociferantem foras trahebant. Qui videlicet territi, ad sua strata reuersi sunt. Mane autem facto, aperuerunt sepulchrum in quo idem Valentinus positus erat, eiusque corpus non inuenerunt. Quumque extra Ecclesiam quærerent ubi proiectum esset, inuenerunt hoc in sepulchro alio positum, ligatis adhuc pedibus sicut de Ecclesia fuit abstractum. Ex qua re Petre collige, quia hi quos peccata graui depriunt, si in sacro loco sepelire se faciant, restat ut etiã de sua præsumptione iudicentur, quatenus eos sacra loca non liberent, sed etiam culpa temeritatis accuset.

De eadem re. Cap. CLVI.

NAm quid quoque in hac vrbe contigerit, cunctorum qui hic habitant multitudo testatur: quod quidam artis eorum primus quum defunctus fuisset, iuxta Ecclesiam beati Ianuarij martyris iuxta portã sancti Laurentij à coniuge sua sepultus est. Sequenti autem nocte ex sepultura eadem, audiente custode, eius spiritus cœpit clamare: Ardeo, ardeo. Quum verò has diu voces emitteret, custos hoc eius nunciauit vxori. Vxor verò illius eos qui diligenter inspicerent eiusdem artis viros transmisit ad Ecclesiam, volens cognoscere, qualiter corpus eius esset in sepulchro de quo talia clamaret. Qui aperientes sepulchrũ, vestimenta quoque intacta repererunt, quæ nunc vsque in eadem Ecclesia, pro eiusdem causæ testimonio seruatur, corpus verò illius omnino non inuenerunt, ac si in eodem sepulchro positum nõ fuisset. Ex qua re colligendum est, quã vltione anima eius damnata sit, cuius & caro est ab Ecclesia proiecta. Quid igitur sacra loca sepultis profunt, quando hi qui indigni sunt ab eisdem sacris locis diuinitus proiciuntur?

Vt corpora defunctorum in Ecclesia non sepeliantur.

Caput CLVII.

Item placuit ut corpora defunctorum nullo modo intra Basilicam sepeliantur, sed si necesse est de foris circa mu-

Itẽ Gre.

*Ex cõcil.
Bragga.
cap. 4.*

rum basilicæ. Nam si firmissimum hoc priuilegium vltimo
nunc retinet Gallie ciuitates, vt nullo modo intra ambitum
murorum ciuitatum, cuiuslibet defuncti corpus sit humanum,
quantomagis venerabilium martyrum debet reuerentia obtineri?

De eadem re. Cap. CLVIII.

Ex cõcil.
Meldensi
cap. 10.

VT nemo quemlibet mortuum in Ecclesia quasi hereditario iure, nisi quem episcopus, aut presbyter pro qualitate conuersationis & vitæ dignum duxerit, sepeliri præsumat, nec quisquã ossa cuiuslibet mortui de sepulchro suo eiicere, aut sepulturam cuiusquam temerario ausu quoquo modo violare, sed vnumquemque in loculo sibi à Deo parato atque concesso, aduentum sui iudicis præstolari cõcedat.

Vt nemo pro sepeliendis mortuorum corporibus aliquid muneris exigat. Cap. CLIX.

Ex cõcil.
Hãnerẽ.
cap. 11.

Precipiendum secundum canonum autoritatem, vt in sepulchris & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant, nisi fortè qui sepelitur, viuens iusserit Ecclesie, cuius atrio sepelitur, de suis rebus aliquid tribuere, aut etiam post mortem illius quibus cõmissum est eius elemosynas facere, de rebus illius aliquid dare spontè voluerint: tamen nullatenus à presbyteris illis aliquid exigatur, siue ab illis qui locis & vicis præsent. Prohibendũ etiam secundum maiorum instituta, vt in Ecclesia nullatenus sepeliãtur in atrio, aut in porticu, aut in exedris Ecclesie. Infra Ecclesiam verò, aut prope altare vbi corpus domini & sanguis conficitur, nullatenus habeant licentiam sepeliendi.

De sepultura coniugatorum in primis connubiis. Cap. CLX.

Hieron.
dicit.

Ebron dicitur esse ciuitas trium virorum, quia in ea sepulti sunt tres patriarche in spelunca duplici cum viribus vxoribus suis, id est, Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Iacob & Lia, præter ipsum Adam & Euam vxorem suam. Tobias dicit ad filium suum: Cũ acceperit Deus animam meam, corpus meum sepelies, & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus, & cũ ipsa compleuerit tempus, sepelies eam iuxta me in vno sepulchro.

De eadem re. Cap. CLXI.

QVos coniūxit vnum coniugium, coniungat vnum se- *Itē eiusd.*
pulchrum: quia vna caro est, & quod Deus coniun-
xit, homo non separet.

De eadem re. Cap. CLXII.

VNaquæque mulier sequatur virum suum, siue in vita, *August.*
siue in morte. *dicit.*

Quorum mens vna fuerat, sepultura non separet.

Caput CLXIII.

Soror sancti Benedicti sepulta est in sepulchro, quod i- *Item*
psē sibi præparauerat, vt quorum mens vna semper fuit *August.*
in domino, eorum quoque corpora sepultura non separa-
ret. Ita in primo connubio coniuncti, quia vna & eadem ca-
ro est, in vno sepulchro sepeliantur.

De rebus immobilibus Ecclesiæ. Cap. CXLIII.

Nulli liceat alienare rem immobilem Ecclesiæ, siue do- *Ex cōcil.*
num, siue agrum, siue hortum, siue rusticum manci- *apud Sil-*
pium, neque creditoribus specialis hypothecæ titulo obli- *uanectim*
gare. Alienationis autē verbum contineat conditionem, do- *præsente*
nationem, permutationem, & emphyteoseos perpetuū con- *Ludoui-*
tractum. Sed omnes omnino sacerdotes ab huiusmodi alie- *core. c. 5.*
natio ne abstineant, pœnas timentes, quas Leoniana con-
stitutio minatur.

De eadem re. Cap. CLXV.

Si princeps voluerit rem immobilem sanctis locis præ- *Ex eodē.*
stare, & accipere ab eo aliam immobilem rem, & eo mo- *cap. 6.*
do permutationem contrahere, liceat hoc facere ei diuina
pragmatica sanctione ab eo promulgata.

De præstariis viduarum Ecclesiarum vt non
valeant. Cap. CLXVI.

VT precariæ & commutationes, tempore viduarum *Ex conc.*
Ecclesiarum factæ, ab his qui loca episcoporum occu- *apud Bel-*
pauerant, rescindantur, & cum autoritate Ecclesiastica, vel *uacii, cui*
ciuili, si faciendæ sunt fiant. *Ludoui-*
cus impe-
rator in-
tererat.

De eadem re. Cap. CLXVII.

Precariæ à nemine de rebus Ecclesiasticis fieri præsu- *cap. 10.*
mantur, nisi quantum de qualitate conuenienti datur *Ex eodē*
ex proprio, duplum accipiatur ex rebus Ecclesiæ, in suo *cap. 11.*
tantum qui dederit nomine, si res proprias & Ecclesiasticas

usu fructuario tenere voluerit. Si autem res propria
presens dimiserit, ex rebus ecclesiasticis triplum fructu-
rio usu, in suo tantum quis nomine sumat, quia sic eas
que tractare, ut alienarum rerum dispensatorem conuenit
non propriarum rerum largitorem.

De eadem re. Cap. CLXVIII.

Ex eodē
concil. ca.
12.

A Nulla potestate quis cogatur facere precaria de-
bus Deo & sanctis eius dicatis, quā ratio & usus
tineat, neminem cui non vult, contra utilitatem & ratio-
nem, prestitum de proprio facere beneficium.

De eadem re. Cap. CLXIX.

Ex eodē,
cap. 13.

VT precaria, de quinquennio in quinquenniū sec-
dum antiquam consuetudinem & auctoritatem
nouentur.

De donatione, vel venditione, vel commutatione
ecclesiastica rei. Cap. CLXX.

Ex cōcil.
habito a-
pud Va-
lencias,
cap. 50.

IRrita erit episcoporum donatio, vel venditio, vel
mutatio rei ecclesiastica, absque collaudatione & in-
scriptione clericorum.

De commutationibus rerum ecclesiasticarum.
Cap. CLXXI.

Ex cōcil.
apud Bel-
uacum,
cap. 5.

VT commutationes rerum ecclesiasticarum valde
ueantur, & subtilissimè si aliquo modo fieri debent,
aspiciantur. Quæ autem inconsultæ factæ sunt, iuxta
decretum canonicum Hylarii papæ, quas illicitè decessor
episcopus admiserit, vel ab aliis illicitè commissæ sunt,
eo qui successor est emendentur.

De eadem re. Cap. CLXXII.

Ex cōcil.
Matisicē.
cap. 4.

A Sancta synodo decretum est, & imperialis auctoritas
denunciat, ne commutationes rerum, vel mancipiorum
ecclesiasticorum quælibet persona sine licentia
consensu regio præsumat facere.

De ecclesiasticis mancipiis. Cap. CLXXIII.

Ex cōcil.
apud Ca-
risiacum,
cap. 2.

NEQVE mancipia ecclesiastica quisquam, nisi
libertatem commutet, videlicet ut mancipia quæ
ecclesiastico homine dabuntur, in ecclesiæ seruitute
maneant, & ecclesiasticus homo qui commutatur, perpetuam
libertate fruatur. Quod enim semel domino consecratum
ad humanos usus iam transferri non potest. Ait enim

Si quis mutauerit, & quod mutat, & quod mutatum est, sanctificabitur domino.

De eadem re. Cap. CLXXIII.

Inustum videtur & impium, vt mancipia quæ fideles viri seu fœminæ pro remedio animæ suæ Deo & sanctis eius consecrarunt, cuiuscunq; muneris precio vel cõmutationis commercio, iterum in secularem seruitutem redigantur, cum canonica autoritas seruos fugitios tantummodo distrahi permittat, & ideo omnes rectores Ecclesiarum summopere caueant, ne vnus eleemosyna alterius peccatum fiat. Et est absurdum vt ecclesiastica dignitate seruus decedens, humanæ obnoxius sit seruituti.

De regalibus præceptis super prestaria.

Caput CLXXV.

Præcepta regalia super precariis ecclesiasticis fieri nec ratio finit, nec autoritas quolibet modo permittit. Quoniam præcepta in iure ecclesiastico firmare indignum iudicatur, necesse est vt maiestas regia non nisi ab ecclesiastico rectore petatur. Idem autem custos Ecclesiæ solertissimè caueat, ne sui ordinis & ecclesiasticæ cõmunionis fortè immemor, contra autoritatem præceptum regium pro quacunque assentatione fieri petat. Qui etsi fecerit, non audiatur. Si autem & obtinuerit regia discretionem, & episcopali iudicio idè rescindatur, & petitor iniustus, pro principis iniusta suggestiõne dignè corripiatur.

De episcopo qui mancipium Ecclesiæ manumitti desiderat. Cap. CLXXVI.

Episcopus qui mancipium iuris Ecclesiæ, non retento ecclesiastico patrocinio, manumitti desiderat, duos meriti eiusdem & peculij corâ concilio Ecclesiæ cui præeminet, per commutationem subscribentibus sacerdotibus offerat, vt rata & iusta inueniatur definitio commutationis. Tunc enim liberam manumissionem sine patrocinio Ecclesiæ concedere poterit: quia eum quem liberati tradere disponit, iam iuri proprio acquisiuit. Huiusmodi autem liberto aduersus Ecclesiam, cuius iuris extitit, accusandi vel testificandi denegetur licentia. Quòd si præsumpserit, placet vt stante commutatione, in seruitutem propriam Ecclesiæ reuocetur.

De sacerdotibus, qui res suas Ecclesie relinquunt.

Cap. CLXXVII.

Ex eodē
concil. 5.
cap. 69.

Consensus totius concilii definiuit, vt sacerdotes aut res suas Ecclesie relinquunt, aut nihil habent aliqua tamen pradia, aut familias Ecclesiis suis committunt. Liceat illis aliquos de familiis eiusdem Ecclesie committere, iuxta rei collatae modum, quem antiqui canones decreuerunt, ita vt cum peculio & posteritate sui ingenui sunt, sub patrocinio Ecclesie maneant, vtiliter iniunctas sibi iuxta quod potuerint prosequentes.

Vt presbyteri rem Ecclesie vendere non praesumant.

Caput CLXXVIII.

Ex concil.
Cartha-
gi. ca. 33.

ITEM placuit, vt presbyteri non vendant rem Ecclesie, vbi sunt constituti, nescientibus episcopis suis, modo & episcopis, non liceat vendere pradia Ecclesie ignorante concilio, vel presbyteris suis. Non habent ergo necessitate, nec episcopo liceat matricis Ecclesie, vel presbytero rem tituli sui usurpare.

Vt nullus ordinatus de ministerijs Ecclesie aliquid vendere praesumat. Cap. CLXXIX.

Ex concil.
braggar.
cap. 30.

Si quis presbyter aut diaconus inuentus fuerit de eorum ministerijs Ecclesie aliquid venundasse, quia sacrilegi commisit, placuit eum in ordinatione Ecclesie non haberi. In iudicio tamen episcopi dimittendum, siue dignus siue indignus in suo recipi gradu.

De presbyteris qui de iure tituli sui aliquid distrahunt.

Cap. CLXXX.

Ex eodē,
cap. 31.

Quicumque presbyter de iure tituli sui quolibet modo aurum, argentum, vel gemmas, vestes quoque sunt, vel si accesserint aliqua mobilia ad ornamenta diuina, aliquid in perpetuum alienare tetrauerit, deceptor, alienator, ac venditor, honoris sui amissione multabitur.

De eadem re. Cap. CLXXXI.

Ex eodē,
cap. 32.

Si quis episcopus nulla ecclesiasticae rationis necessitate compulsus, in suo clero, aut vbi forte non est presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid praesumpserit vendere, ipsas Ecclesie propriae restaurare cogatur, & in iudicio episcoporum deiciatur auditus, & tanquam furci aut patrocinii reus suo priuetur honore.

Quod quantum remedium veniæ oblatio ecclesiastica tribuit conferenti, tantum damnum præparat fundatori. Cap. CLXXXII.

OMNIS itaque rei ecclesiasticæ quantitas, sicut remedium veniæ tribuit conferenti, ita damnum ritè præparat fraudatori. Et ideo nullus sacerdotum, vel ministrorum ex rebus Ecclesiæ, quæ in quibuscunque locis à fidelibus largiuntur, aliquid auferat, & iuri suo, aut cathedræ propriæ vnitati cōnectat. Verùm, vt huius rei soliditas potior habeatur, propinquis eius, qui construxerūt, vel ditauerunt Ecclesiam, licitum sit hanc bonæ intentionis habere solertiam, vt si sacerdotem, seu ministrum aliquid ex collatis rebus præuiderint defraudare, aut commonitionis honesta conuentione compescant, aut talia episcopo, aut iudici corrigenda denuncient. Quod si talia Episcopus agere tētat, metropolitano eius hæc insinuare procurent. Si autem metropolitanus talia gerit, regis hæc auribus insinuare non differant. Ipsi tamen hæredibus in eisdem rebus non liceat, quasi iuris proprii potestatem præferre, non rapinam, non fraudem ingerere, non violētiam quacunque præsumere. Si quis hæc monita temerare præsumpserit, & malè rapta cum confusione restituet, & excommunicationis annuæ sententiam sustinebit.

*Ex cōcil.
Toletan.
cap. 33.*

De clericis qui documenta, quibus ecclesiæ possessio firmatur, distrabunt. Cap. CLXXXIII.

SI quis verò de clericis documēta, quibus Ecclesiæ possessio firmatur, aut suppressere, aut negare, aut aduersariis fortasse tradere, damnabili & punienda obstinatione præsumpserit, quicquid per absentiam documentorum damni Ecclesiæ illatū est, & de propriis facultatibus reddat, & communionem priuetur. Hi autem qui in damnū Ecclesiæ præcepta, & testimonia sanctæ Ecclesiæ impiè sollicitati à traditoribus susceperūt, pari sententia feriantur.

*Ex cōcil.
Agathē
cap. 5.*

De libertis, qui à patrocínio Ecclesiæ discesserunt.

Cap. CLXXXIII.

Liberti Ecclesiæ, qui à patrocínio eius discedētes, qui buslibet personis adhæserunt, si admoniti redire cōtempserint, manumissio eorum irrita sit, quia per obedientiæ contemptum ingrati actione tenentur.

*Ex cōcil.
Toleta. 5.
ca. 71.*

Ex eodē
concil. 3.
ca. 70.

Liberti Ecclesie, quia nunquam moritur eorum patrocini-
na à patrociniò eiusdem nunquam discedant, nec p-
steritas quidem eorum, sicut priores canones decreuerunt.
Et ne fortè libertas eorū in futura prole, non pateat, ip-
sæ postestas naturali ingenuitate obtinens, sese ab Ec-
clesie patrociniò non subtrahat, necesse est tam iidem
liberti, quàm ab eis progeniti professionem episcopo
faciāt, per quam se ex familia Ecclesie liberos effectores
fateantur, eiusque patrociniū non relinquunt, sed in
virtutem suam obsequium ei, vel obedientiam præbeant.

De libertis, qui à quibuscunque manumissi Ecclesie patrocini-
no commendati sunt. Cap. CLXXXVI.

Ex eodē
3. ca. 72.

Liberti, qui à quibuscunque manumissi sunt, atque Ec-
clesie patrociniò commendati existunt, sicut regu-
lantiō antiquorum patrum constituerunt, sacerdotali defen-
sione à cuiuslibet insolentia protegantur, siue in statu libe-
tatis eorum, seu in peculio quod habere noscuntur.

De manumissis in Ecclesia. Cap. CLXXXVII.

Ex eodē.
Arausi-
co, ca. 6.

IN Ecclesia manumissos, vel per testamentum Ecclesie
commendatos, si quis in seruitutem, vel in obsequium
ad colonariam conditionem imprimere tentauerit, in
maduersione ecclesiastica coërcebitur.

De fugitiuis ecclesiasticis seruis. Cap. CLXXXVIII.

Ex eodē,
Toletan.

Fugitiuos etiam seruos ecclesiasticos domos suas, et
familias deserētes, qui etiam si reuocari fuerint, tene-
ri non possunt, simili ratione ab episcopo, si voluerit, et
si ita illi meruerint, distrahantur.

De episcopis, qui nihil suis Ecclesiis conferunt, et tamen ex fa-
miliis liberos facere præsumunt. Cap. CLXXXIX.

Ex eodē.

Episcopi, qui nihil ex proprio suo Ecclesie Christi con-
ferunt, liberos ex familiis Ecclesie ad condemnatio-
nem suam facere non præsumant. Impiū est enim, ut qui
res suas Ecclesie Christi non contulerit, damnum Eccle-
siae inferat. Tales igitur liberos successor episcopus, ab-
que aliqua oppositione ad ius Ecclesie reuocabit.

De illis, qui pro aliquo reatu fugiunt ad Ecclesiam.

Cap. CXC.

IN synodo Aurelianensi prima sub Clodoueo rege, in qua sederunt episcopi vigintiquatuor, de his qui ad Ecclesiam pro reatibus suis fugiunt, id constitutum est obseruandum, quod antiqui canones decreuerunt, & lex Romana constituit, vt ab Ecclesia, vel ab Ecclesie atriis, vel à domo episcopi, vel à claustro, quia hæc pro emunitate habentur, eos abstrahi omnino non liceat, sed nec alteri consignari, nisi ad Euangelia datis sacramētis, de morte, & debilitate, & omni pœnarum genere sint securi, ita, vt ei cui reus fuerit criminofus, de satisfactione conueniat. Quod si sacramēta sua conuictus fuerit violasse, reus periurii nō solum à communionē Ecclesie, vel omnium clericorū, verumetiam, & à catholicorum conuiuio separatur. Quod si cui reus est, noluerit sibi intentione faciente componi, & ipse reus de Ecclesia actus timore discesserit, ab Ecclesie clericis non requiratur.

Ex cōcil.
Aurelia.
cap. 10.*De raptore, si cum rapta ad Ecclesiam confugerit. Cap. CXCI.*

DE raptoribus autem fœminarum id constituendum esse censuimus, vt si ad ecclesiam raptor cum rapta confugerit, & fœminam ipsam violentiam pertulisse conuictus, statim liberetur de potestate raptoris, & parentibus reddatur, & raptor mortis, vel pœnarum impunitate concessa, liberam habeat eundi facultatem. Si verò parentes mulieris ecclesiasticis viris obedire noluerint, excommunicentur.

Ex eodē,
cap. 2.*De seruo, si pro qualibet culpa dominum suum ad Ecclesiam fugerit. Cap. CXCII.*

SERuus qui ad Ecclesiam confugerit pro qualibet culpa, si à domino pro commissa culpa ecclesiastici sacramentum susceperint, statim ad seruitium domini sui redire cogatur. Et postquam dato sacramento domino suo fuerit consignatus, si aliquid pœnæ pro eadem culpa qua accusatur probatus fuerit pertulisse, pro contemptu ecclesie, & præuicatione fidei à communionē & conuiuio catholicorum, sicut superius comprehensum est, extraneus ha-

Ex eodē,
cap. 3.

beat. Si verò seruus pro culpa sua ab Ecclesia defensionem sacramenta domini clericis exigentibus de impunitate perciperit, exire nolentem à domino liceat occupari.

De eadem re.

Cap. CXCI.

*Ex eodē,
cap. 5.*

Similiter in Matiscensi synodo decretum est, ut hi qui fugiunt suos inimicos, aut in ecclesiam, aut in atrium Ecclesie, aut in domum episcopi, aut in claustrum regularium, non inde abstrahantur, nisi prius super sacra accepta securitate à persecutoribus de morte, de debilitate, & omni pœnarum genere, sint securi: etiam si serui sint illorum, qui eos insequuntur, ita ut ei cui rei criminosi fuerint de satisfactione cōueniāt. Quod si is qui super sacra iurauerat, post conuictus fuerit iuramentum violasse, & periurii communionem priuetur, quousque satisfaciat.

De eadem re.

Cap. CXCI.

*Ex cōcil.
apud The
odonis vil
lā, ca. 11.*

REV M confugientem ad Ecclesiam, seu in atrium Ecclesie, aut in officinas regularium fratrum, vel curiam aut in domum episcopi, quia hæc in antiquis canonicis pro emunitate tenentur, nemo abstrahere audeat, neque inde donare ad pœnam, vel ad mortem, ut honor Dei, & sanctorum eius præ omnibus conseruetur, sed protectores ecclesiarum pacem & vitam, ac membra ei cum iuramento obtinere studeant: sed tamē legitimè componat quicquid iniquè fecerat: & si insequitor magistris ecclesie obedire noluerit, canonicè constringatur.

De eadem re.

Cap. CXCV.

*Ex cōcil.
Arausi-
co, cap. 5.*

EOS qui ad Ecclesiam confugerint, tradi non debent, sed loci reuerentia, & intercessione defendi. Si autem mancipia clericorum pro suis mancipiis ad Ecclesiam confugiētibz crediderit occupanda, per omnes ecclesias districtissima damnatione feriatur.

De emunitate Ecclesie.

Cap. CXCVI.

*Ex cōcil.
Triburi.
cap. 30.*

SI quis in atrio Ecclesie pugnam committit, aut homicidium facit, quicquid pro emunitate violata ei inueniendum est, altario soluatur, cuiuscunque fuerit Ecclesia.

De fugientibus ad ecclesiam. Cap. CXCVII.

SI quis contumax vel superbus timorem Dei, vel reuerentiam ecclesiarum sanctarum non habuerit, & fugientem seruum suum, vel quem ipse persecutus fuerit, de ario ecclesia, vel de porticibus quomodolibet ecclesia adherentibus per vim abstraxerit, & Deum omnipotentem in hoc contempserit, pro emunitate D. CCCC. solidos episcopo componat, & ipse publica poenitentia iuxta iudicium episcopi multetur, vt sit honor Dei & reuerentia sanctorum, & vt ecclesia Dei semper inuicta permaneat.

Ex concil. Mediomatricis, cap. 2.

Quid in Ecclesia Dei legi debeat. Cap. CXCVIII.

Nihil aliud in ecclesia legatur aut ceteretur, nisi ea quae auctoritatis diuinae sunt, & patrum orthodoxorum sanxit autoritas, nec falsa angelorum nomina colant, sed ea tantum, quae prophetica & Evangelica docet scriptura, id est, Michaël, Gabriël, Raphaël.

Ex concil. Aureliano, ca. 3.

Vt excommunicandi sint qui libros famosos legunt. Cap. CXCIX.

Huiusmodi inuenti fuerint libros famosos & ignotos in ecclesia legere, vel cantare, excommunicentur.

Ex decre. Adriani papae, cap. 2.

De illis quae clam concipiunt. Cap. CC.

In hoc sancto concilio decretum est, vt vnusquisque presbyter in sua plebe publice annunciet, vt si aliqua femina clanculo corrupta conceperit, & pepererit, nequaquam diabolo coartante filium, aut filiam suam interficiat, sed quocumque praualet ingenio, ante ianuas Ecclesiae partum de portari, ibique poni faciat, vt coram sacerdote in crastinum delatus, ab aliquo fideli suscipiatur & nutriatur, & tali ex causa homicidij reatum, & quod maius est, parricidium euadat. Nam qui filium, aut filiam interficit, parricida omnimodis tenetur.

Ex concil. Matiscae, cap. 6.

De infantibus in adulterio natis, & ad ecclesiam expositis. Cap. CCI.

Si expositus ante Ecclesiam cuiuscumque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat epistolam, vt si is qui collectus est intra X. dies quaesitus, agnitusque non fuerit, securus habeat qui collegit. Sanè, qui post praedictum tempus calumniator extiterit, vt homicida ecclesiastica distributione damnabitur, sicut patrum sanxit autoritas.

Ex concil. Aralati, cap. 5.

Ex cōcil.
Vasensi,
cap. 9.

DE expositis, quia collata ab omnibus querela procedit, eos non ad misericordiam iam, sed canibus expositi, quos colligere calumniarū metu, quanuis infelix à preceptis misericordiae mens humana detractet, id obseruandum est, vt secundum statuta fidelissimorum Augustorum piissimorumq; principum, quisquis expositū colligat, Ecclesiam contestetur, contestationē colligat. Nihilominus de altari dominico die minister annunciet ab ecclesiastico expositum esse collectum, vt intra dies decē ab expositionis die expositum recipiat, si quis se probauerit agnouisse, collectori pro ipsorum X. dierū misericordia, provaluerit, ad praesens retribuat, aut in perpetuum cum Deo gratia, si voluerit, possideat. Si quis expositorum hoc ordine collectorum repetitor, vel calumniator extiterit, vel homicida habendus est.

De auaritia sacerdotum. Cap. CCIII.

Ex cōcil.
Toletan.
cap. 33.

Auaritia radix cunctorum malorum, cuius fitis etiam sacerdotum mentes obtinet. Multi enim fidelium amore Christi & martyrum, in parochiis episcoporum basilicas construunt, oblationes conscribunt, sacerdotes habent, qui auferunt, atque in vsus suos conuertunt. Inde est quod cultores sacrorum deficiunt, dum stipendia sua perdunt. In labentium basilicarum ruinae non reparantur, quia auaritia sacerdotali omnia auferuntur. Pro qua re constitutum est à praesenti concilio, episcopos ita dioceses suas regere, nihil ex earum iure praesumat auferre: sed iuxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus, quam de decimis, & de tributis ac frugibus tertiam consequantur. Quod si amplius quippiam ab eis praesumptum extiterit, per concilium restituetur, appellanti bus ipsis condonabitur, aut certe propinquis eorum, si iam illi à seculo discesserunt. Nouerint autem conditores basilicarum, in rebus quas eisdem ecclesiis conferunt, nullam potestatem habere, sed iuxta canonum instituta, sicut ecclesiam, ita & dotem eius ad ordinationem episcopi pertinere.

De illis qui Ecclesias incenderint. Cap. CCIII.

Ex decr.
Iulij pap.

Si quis Ecclesiam igne comburit, XV. annos poeniteat, & eam sedule restituat, & precium suum distribuat pauperibus.

De quodam clerico à diabolo vexato. Cap. CCV.

EX eodem quoq; tempore quidam Aquinensis Ecclesie clericus daemônio vexabatur, qui à venerabili viro Constantio Ecclesie eius antistite per multa fuit martyru loca transmissus, vt sanari posset. Sed sancti Dei martyres noluerunt ei sanitatis donum tribuere, vt quanta esset in Benedicto gratia demonstrarent. Ductus itaq; est ad omnipotentis Dei famulum Benedictum, qui Iesu Christo domino preces fundens, antiquum hostem de obsessio homine protinus expulit. Cui sanato præcepit dicens: Vade, & post hæc carnem non comedas, & ad sacrum ordinem nunquam accedere præsumas. Quacunque autem die sacrum ordinem temerare præsumptis, statim iuri diaboli iterum manciparis. Discessit itaque clericus sanus, ac sic terretur solet animum pœna recens, ea quæ vir Dei præcepit interim custodiuit. Cùm ergo post annos multos omnes priores illius de hac luce migrassent, & minores suos sibi met superponi in sacris ordinibus cerneret, verba viri Dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit, atque ad sacrum ordinem accessit. Quem mox is qui reliquit diabolus tenuit, eumq; vexare quousque animam eius excuteret, non cessauit.

Ex dialogo Greg. papæ.

De rebus Ecclesie quæ mortuo episcopo, à presbyteris vendita fuerint. Cap. CCVI.

DE his quæ pertinent ad Ecclesiam, quacunque, quum non esset episcopus, presbyteri vendiderunt, placuit rescisso cõtractu ad iura ecclesiastica reuocari. In iudicio autem erit episcopi, si precium debeat recipi nec ne: quia plerunq; rerum districtarum reditus ampliorem summam pro precio dato reddiderit.

Ex conc. Ancirano. ca. 14.

De eo qui spernit oblationem presbyteri, qui uxorem habuit. Cap. CCVII.

Quicunque discernit à presbytero qui uxorem habuit, quod non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit.

Ex cõcil. Gangræ. cap. 4.

Quod non permittantur ecclesiastici ad cœmeteria hereticorum accedere. Cap. CCVIII.

Quod non permittantur ecclesiastici ad hæreticorum cœmeteria, vel ad ea quæ ab eis appellatur mar-

Ex cõcil. Laodicæ. cap. 8.

tyria orationis causa vel sanitaris accedere. Sed huiusmodi, si fideles fuerint, certo tempore communionem primum. Pœnitentes autem & confitentes se deliquisse, conuenit suscipi.

Quòd non oporteat ab hæreticis Eulogias accipere.

Caput CCIX.

Ex eodẽ,
cap. 32.

Quòd non oporteat ab hæreticis Eulogias accipere, quæ sunt maledictiones potius, quàm benedictiones.

Quòd nullus Christianus ad pseudomartyres ire debeat. Cap. CCX.

Ex eodẽ
cap. 34.

Quòd omnem Christianum non oporteat desere martyres Christi, & ire ad pseudomartyres, id est hæreticorum, & quos ipsos constat hæreticos fecerit. Hi nanque alienati sunt à Deo. Sint igitur anathema qui ad tales accesserint.

Quòd non oporteat plebeios Psalmos in Ecclesia recitari. Cap. CCXI.

Ex eodẽ
concilio,
cap. 59.

Quòd non oporteat plebeios Psalmos in Ecclesia recitari, nec libros præter canonem legi, sed sola sacra volumina noui testamenti vel veteris.

De illis qui conuentus, qui ad confessiones martyrum fiunt, abominantur. Cap. CCXII.

Ex concil.
Antioch.
cap. 20.

Si quis superbiæ vsus affectu, conuentus abominantur, sed ad confessiones martyrum celebrantur, & ministri qui in eis fiunt, simul cum eorum memoriis, execrationis anathema sit.

Vt victus ab exorcistis energumenis in domo Dei sedentibus administretur. Cap. CCXIII.

Ex concil.
Cartha.
cap. 91.

Energumenis in domo Dei sedentibus victus quotidianus per exorcistas opportuno tempore ministretur.

Ut sacra vasa non ab alijs quàm à sacris viris tractari debeant. Cap. CCXIII.

Ex decre.
Sixti pa-
pe, cap.
49.

Cognoscat sapientia vestra fratres charissimi, quia hac sancta apostolica sede à nobis & reliquis episcopis, cæterisque domini sacerdotibus statutum est, ut sacra

vasa non ab aliis quàm à sacratis, dominoque dicatis con-
 tractentur hominibus. Indignum enim valde est, vt sacra
 domini vasa, quęcunque sunt, humanis vsibus seruiant, aut
 ab aliis quàm à domino famulantibus etque dicatis tra-
 ctentur viris, ne pro talibus præsumptionibus iratus do-
 minus plagam imponat populo suo, & hi qui etiã nõ pec-
 cauerunt, mala patiantur, aut pereant: quia perit iustus sa-
 pissimè pro impio. Attendite fratres, ne talia vestris in ec-
 clesiis permittatis deinceps fieri, ne grex precioso sangui-
 ne Christi redemptus, in præcipitium, quod absit, ruat.

*De sacratis sceminis quę sacra vasa & pallas altaris
 tractare presumpserint. Cap. CCXV.*

Sacras Deo sceminas vel monachas sacra vasa, vel sa-
 cras pallas penes vos contingere, & incensum circum
 altaria deferre perlatum est ad apostolicam sedem. Quę
 omnia reprehensione & vituperatione plena esse nulli
 recte sapientium dubium est. Quapropter huius sanctę
 sedis autoritate hæc omnia vobis resecare funditus, quan-
 tocius poteritis, censemus: & ne pestis hæc latius diuulge-
 tur, per omnes prouincias abstergi diutissimè mādamus.

*De vasis sacris, de pallis altaris & velis Ecclesia, si
 vetustate consumpta fuerint, quid inde facien-
 dum sit. Cap. CCXVI.*

De vasis sanè sacris ita gerendum est. Altaris palla, ca-
 thedra, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate
 consumpta, incendio dentur: quoniam non licet ea quę in
 sacrario fuerunt, malè tractari, sed incendio vniuersa tra-
 dentur. Cineres quoque eorum in baptisterium inferan-
 tur, vbi nullus transitus habeatur, in pariete, aut in fossis
 pauimentorum iactetur, ne introeuntium pedibus inqui-
 nentur. Pallas verò & vasa quę in sanctuarij sordidata fue-
 rint in ministerio, diaconi cum humilibus ministris intra sa-
 crarium lauent, non eiicientes foras à sacrario velamina
 dominicę mensę, ne forte puluis dominici corporis ma-
 lè decidat, syndone foris delata, & erit hoc operanti pec-
 catum. Idcirco in sacrario ministris præcipimus cum di-
 ligentiã custodire. Pallę in alia pelui lauentur, in alia
 vela.

*Ex decre.
 Sotheris
 papa, ca.
 46.*

*Ex epist.
 Clemen-
 tis papa,
 cap. 56.*

Abdiæ	liber vnus.
Ione	liber vnus.
Naum	liber vnus
Abacuc	liber vnus.
Sophonix	liber vnus.
Aggæi	liber vnus.
Zachariæ	liber vnus.
Malachiæ	liber vnus.

De ordine librorum noui testamenti, quos sancta Romana Ecclesia tenet, et quos vniuersalis Ecclesia obseruat. Cap. CCXIX.

Euangeliorum libri quatuor.

Secundum Matthæum	liber vnus.
Secundum Marcum	liber vnus.
Secundum Lucam	liber vnus.
Secundum Ioannem	liber vnus.
Actus apostolorum	liber vnus.

Epistolæ Pauli numero

XIII.

Ad Romanos	Epistola vna.
Ad Corinthios	epistolæ duæ.
Ad Galatas	epistola vna.
Ad Ephesios	epistola vna.
Ad philippenses	epistola vna.
Ad Colossenses	epistola vna.
Ad Thessalonicenses	epistola vna.
Ad Timotheum	epistolæ duæ.
Ad Titum	epistolæ duæ.
Ad Philemonem	epistola vna.
Ad Hebræos	epistola vna.
Apocalypsis Ioannis.	liber vnus.

Ordo VII. epistolarum canonica. Cap. CCXX.

Petri apostoli	epistolæ duæ.
Iacobi apostoli	epistola vna.
Ioannis apostoli	epistolæ tres.
Iudæ Zelotris apost.	epistola vna.

Post propheticas & Euangelicas atque apostolicas scripturas, quibus Ecclesia catholica per gratiam Dei fundata est, etiam illud intimandum putauimus, quod quamuis vniuersa per orbem diffusæ catholicæ ecclesiæ vnus thalamus

Christi sit, sancta tamen Romana catholica & apostolica
 Ecclesia nullis synodicis constitutis cæteris Ecclesiis pre-
 lata est, sed Euangelica voce domini saluatoris nostri pro-
 natum obtinuit: Tu es Petrus, inquit, & super hæc por-
 tam ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non pre-
 ualebunt a uersus eam, & tibi dabo clauis regni cælorum.
 Et quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in
 cælo. Et quæcunque solueris super terram, erunt soluta
 in cælo. Cui data est etiam societas beatissimi Pauli apo-
 stoli uasis electionis, qui non diuerso, sicut heretici ge-
 riunt, sed vno tempore, vno eodemque die gloriosa man-
 cum Petro in urbe Roma sub Cæsare Nerone agonizans
 coronatus est, & pariter supradictam sanctam Romanam
 ecclesiam Christo domino consecrarunt, hæcque omnibus
 vrbibus in vniuerso mundo sua præsentia, atque veneranda
 triumpho prætulerunt. Est ergo prima Petri apostoli
 sedes Romana ecclesia, non habes maculam, nec rugam, nec
 aliquid huiusmodi. Secunda autem sedes apud Alexandriam
 beati Petri nomine à Marco eius discipulo & Euangelista
 consecrata est, ipseque à Petro apostolo in Aegyptum dis-
 cussus, verbum veritatis prædicauit, & gloriosum confes-
 sionis martyrium. Tertia verò sedes apud Antiochiam e-
 dem beatissimi Petri nomine habetur honorabilis, eo quod
 illic priusquam Romam venisset, habitauit, & illic primo
 nomen Christianorum nouellæ gentis exortum est. Quod
 quauis aliud fundamentum nemo possit ponere, præter
 quod positum est, quod est Christus Iesus, tamen ad ædifi-
 cationem nostram eadem sancta Romana Ecclesia, post
 veteris vel noui testamenti, quas regulariter suscipimus
 has suscipi non prohibet scripturas. Sanctam synodum
 Nicenam trecentorum xviii. patrum, mediante Martiano
 Constantino Augusto, in qua Arrius hereticus condemnatus
 est. Sanctam synodum Constantinopolitanam, mediante
 Theodosio seniore Augusto, in quo Macedonius hæreticus
 debitam damnationem excepit. Sanctam synodum Ephesinam,
 in qua Nestorius damnatus est, cum consensu beatis-
 simi Celestini papa, mediante Cyrillo Alexandrino
 dis antistite, & Archadio episcopo ab Italia destinato. Sanctam
 synodum Chalcedonensem mediante Martiano Augusto,
 & Anatholio Constantinopolitano episcopo, in

Nestoriana & Eutychiana hæresis simul cum Dioscoro, eiusque complicibus damnata sunt. Sed & si qua sunt concilia à sanctis patribus hæcenus instituta, præter istorum quatuor autoritatem, & custodienda & recipienda decreuimus. Iam nunc subiiciendum de opusculis sanctorum patrum, quæ in Ecclesia catholica recipiantur. Opuscula B. Cypriani martyris, & Carthaginensis episcopi. Itē opuscula B. Gregorij Nazanzeni episcopi. Item opuscula Basilii Capadoceni episcopi. Item opuscula B. Athanasi Alexandrini episcopi. Item opuscula B. Ioānis Constantinopolitani episcopi. Item opuscula B. Theophili Alexandrini episcopi. Item opuscula B. Cyrilli Alexandrini episcopi. Item opuscula B. Hylarii Pictauiensis episcopi. Item opuscula B. Ambrosii Mediolanensis episcopi. Item opuscula B. Augustini Hypponeregensis episcopi. Item opuscula B. Hieronymi presbyteri. Item opuscula Prosperi viri religiosissimi. Item epistola B. Leonis papæ ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum destinata. Cuius textum quispiam si vsque ad vnum iota disputauerit, & nō eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit. Item opuscula atq; tractatus omnium patrum orthodoxorum qui in nullo à sanctæ Ecclesiæ Romanæ consortio deuiarunt, nec ab eius fide, vel prædicatione seiuncti sunt, sed ipsius cōmunionis per gratiam Dei vsque in vltimum diem vitæ suæ fuere participes, legendos decernimus. Item decretales epistolas, quas beatissimi papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorum patrum consolatione dederunt, venerabiliter suscipiendas. Item gesta sanctorum martyrum, quæ multiplicibus tormentorum cruciatibus & mirabilibus confessionum triumphis irradiant, quis ista catholicorum dubitet, & maiora eos in agonibus fuisse perpeßos, nec suis viribus, sed Dei gratia & adiutorio vniuersa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia & eorum qui scripsere nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus aut dictis superflua, aut minus apta, quàm rei ordo fuerit, scripta esse putantur. Sicut cuiusdam Cyrici, & Iulittæ, sicut Georgii, aliorumque huiusmodi passionēs, quæ ab hæreticis perhibentur conscriptæ. Propter quod, vt dictum est, ne vel leuis subsannandi oriretur occasio, in san-

et Romana ecclesia non leguntur. Nos tamen cum præ-
 dicta ecclesia, omnes martyres & eorum gloriosos agnos-
 qui Deo magis quam hominibus noti sunt, omni deuotione
 veneramur. Item Vitas patrum, Pauli, Antonij, Hylarionis
 & omnium eremitarum, quas tantum vir beatissimus scri-
 psit Hieronymus, cum omni veneratione suscipimus. Item
 actus beati Syluestri apostolicæ sedis præsulis, licet eius
 conscripserit nomen ignoretur, à multis tamen in vrbe Roma
 catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vsu multarum
 imitantur Ecclesiæ. Item scriptura de inuentione domini
 crucis, & alia scriptura de inuentione capitis beati Iohannis
 Baptistæ, nouellæ quidem relationes sunt, & nonnulli
 catholici legunt. Sed cum hæc ad catholicorum manus ad-
 nerint, beati Pauli apostoli præcedat sententia: Oia præ-
 cepta, quod bonum est tenete. Item, Rufinus vir religiosus
 plurimos Ecclesiasticæ operis edidit libros, nonnullas
 etiam scripturas interpretatus est. Sed quoniam beatus
 Hieronymus in aliquibus eum de arbitrij libertate notauit
 illa sentimus, quæ prædictum beatum Hieronymum sen-
 te cognoscimus. Et non solum de Rufino, sed etiam
 vniuersis, quos vir sapius memoratus zelo Dei & fidei
 religione reprehendit. Item Origenis nonnulla opuscula
 quæ vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legimus
 suscipimus. Reliqua autem omnia cum suo autore dicimus
 esse reuenda. Item Chronica Eusebij Cæsariensis, &
 eiusdem Hystoriæ ecclesiasticæ libros, quauis in præ-
 narrationis suæ libro teperit, & post in laudibus atque
 satisfactione Origenis schismatici vnum conscripserit liberum
 propter rerum tamen singularem notitiam, quæ ad in-
 formationem pertinet, vsquequaq; non dicimus tenuendos.
 Orosium virum eruditissimum collaudamus, quia vbi
 nobis necessari à, aduersus paganorum calumnias ordina-
 uit hystoriam, miraque breuitate contexuit. Item venet-
 bilis viri Sedulij Paschale opus, quod Heroicis descrip-
 versibus insigni laude præferimus. Item Iuuenii mihi
 minus laboriosum opus non spernimus, sed miramur. Ce-
 tera quæ ab hæreticis & schismaticis conscripta vel præ-
 dicta sunt, nullatenus recipit catholica & apostolica Ro-
 mana Ecclesia. E quibus pauca quæ ad memoriam vene-
 rint, & à catholicis vitanda sunt, credimus esse subden-

*De notitia librorum apocryphorum, qui à sanctis
patribus æterna dānatione damnati sunt.*

Caput CCXXI.

IN primis Ariminensem synodum à Cōstantino Cæsare Cōstantini filio congregatam, mediāte Tauro præfecto, ex tunc & in æternū confitemur esse damnatam. Item Itinerarij nomine Petri apostoli, quod appellatur sancti Clemētis, libri VIII. apocryphi. Actus nomine Andree apostoli, Apocryphus. Actus nomine Thomæ apostoli, apocryphus. Actus alius nomine Petri apostoli, apocryphus. Actus nomine Philippi apostoli, apocryphus. Evangelia Thaddæi nomine, apocrypha. Euāgelia nomine Barnabæ, apocrypha. Evangelia nomine Petri apostoli apocrypha. Evangelia nomine Thomæ, quibus Manichæi vtuntur, apocrypha. Evangelia nomine Bartholomæi, apocrypha. Evangelia nomine Andree apostoli, apocrypha. Evangelia quæ falsauit Lucianus, apocrypha. Euāgelia quæ falsauit Yficius, apocrypha. Liber de infantia saluatoris, apocryphus. Liber de Natiuitate saluatoris, & de Maria, vel obstetrice, apocryphus. Liber qui appellatur pastoris, apocryphus. Libri omnes quos fecit Leuitius discipulus diaboli, apocryphi. Liber qui appellatur fundamentū, apocryphus. Liber qui appellatur thesaurus, apocryphus. Liber de filiabus Adelgenes, apocryphus. Centimetrum de Christo Virgilianis compaginatum versibus, apocryphum. Liber qui appellatur actus Teclæ & Pauli apocryphus, Liber qui appellatur Nepotis, apocryphus. Liber Prouerbiorum ab hæreticis conscriptus, & sancti Sixti nomine signatus, apocryphus. Reuelatio quæ appellatur Pauli, apocrypha. Reuelatio quæ appellatur Thomæ, apocrypha. Reuelatio quæ appellatur Stephani, apocrypha. Liber qui appellatur transitus sanctæ Mariæ, apocryphus. Liber qui appellatur pœnitentia Adam, apocryphus. Liber de Ogiæ nomine Gigantis, qui post diluuium cum dracone ab hæreticis pugnasse perhibetur, apocryphus. Liber qui appellatur testamentum Iob, apocryphus. Liber qui appellatur pœnitentia Origenis, apocryphus. Liber qui appellatur pœnitentia sancti Cypriani, apocryphus. Liber qui appellatur Iamnæ & Mambæ, apocryphus. Liber qui appellatur fors apostolorum, apocry-

Itē eiusdem.

phus. Liber Lusa apostoli, apocryphus. Libri canones apostolorum, apocryphi. Liber Physiologus ab hæreticis conscriptus, & beati Ambrosii nomine præsignatus, apocryphus. Historia Eusebii Paphili, apocrypha. Opuscula Tertulliani, siue Africani, apocrypha. Opuscula Postumiani Galli, apocrypha. Opuscula Montani, & Priscillæ, & Maximilla, apocrypha. Opuscula omnia Fausti Manichæi, apocrypha. Opuscula alterius Clemētis Alexandrini, apocrypha. Opuscula Cassiani presbyteri Galliarum, apocrypha. Opuscula Victorini Pictaviensis, apocrypha. Opuscula Victorini Regiensis Galliarum, apocrypha. Opuscula Frumentarii, apocrypha. Epistola Iesu ad Abagarum, apocrypha. Epistola Abagari ad Iesum, apocrypha. Passio Quiricæ & Julitæ, apocrypha. Passio Georgii, apocrypha. Scripta que appellantur Salomonis contradictio, apocrypha. Philadelphiæ omnia, que non angelorum, ut illi confingunt, sed dæmonum magis nominibus conscripta sunt, apocrypha. Hęc & similia, que Symon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcus Basilides, Ebion, Paulus etiã Samosatenus, Fotinus, & Novatus, qui simili errore defecerunt, Montanus quoque cum suis obscenissimis sequacibus, Apollinaris, Valentinus, & Manichæus, Faustus, Sabellius, Arrius, Macedonius, Novatius, Nouatus, Sabbaci^o, Galistus, Donat^o, & Eustathius, Nibinianus, Pelagius, Iulianus Edanensis, Celestinus, Iovinianus, Priscillianus ab Hispania, Lampedius, Dioscorus, Eutychius, Perrus, & alius Petrus, è quibus vnus Alexandria, alius Antiochiam maculavit, Achatius Constantinopolitanus cum consortibus suis, necnon & omnes hereses quas ipsi eorumque discipuli, siue schismatici docuerunt, vel conscripserunt, quorum nomina minimè retinetur, non solum repudiata, verum etiam ab omni catholica Romana Ecclesia eliminata, atque cum suis authoribus, sequacibusque; sequacibus sub anathematis indissolubili vinculo, in æternum confitemur esse damnata.

Quando, & quo tempore libri veteris & novi testamenti legendi sint. Cap. CCXXII.

IN Septuagesima ponunt Heptaticū, vsque in XV. die ante Pascha. XV. die ante Pascha ponunt Hieronymi, vsque in cœnam domini. In cœna domini legunt tres

Etiones de Lamentatione Hieremiæ. Quomodo sedet sola ciuitas. &c. Et tres de tractatu sancti Augustini in Psalmo LXII. Exaudi deus orationem meam cum deprecor. Et tres de Apostolo, vbi ait ad Corinthios: Conuenientibus vobis in vnum. Secunda lectio sic incipit: Similiter postquam cœnauit. Tertia: De spiritualibus autē, nolumus vos ignorare fratres. In Parasceue tres lectiones de Lamentatione Hieremiæ. Et tres de tractatu sancti Augustini in Psalmo LXIII. Et tres de Apostolo, vbi ait in epistola ad Hebræos: Festinemus ingredi in illam requiē. Secunda lectio: Omnis nanq; pontifex. Tertia: De quo grandis nobis sermo est. In Sabbato sancto tres lectiones de Lamentatione Hieremiæ. Et tres de tractatu sancti Augustini in Psalmo LXIII. Exaudi Deus orationem meam cum deprecor. Et tres de Apostolo, vbi ait in epistola ad Hebræos: Christus assistens pontifex. Secunda lectio: Vbi enim testamentum. Tertia: Vmbrā enim habens, lex bonorum futurorum. In Pascha domini, Homilias de ipsa die pertinentes. Infra hebdomadā, Homilias. In octauas paschæ ponūt Actus apostolorum. Et epistolas canonicas, & Apocalypsin, vsq; in octauas Pentecostes. In octauis Pentecostes ponūt Regum & Paralypomenon vsq; in Calēd. Augusti. In dominica prima mensis Augusti ponunt Salomonem, vsque in Calend. Septēbris. In dominica prima Seprēbris ponūt Iob, Tobiam, Hester, & Ezra, vsque in Calēd. Octobris. In dominica prima mensis Octobris ponunt Machabæorum, vsque in Calendas Nouembris. In dominica prima mensis Nouembris ponunt Ezechielem, & Danielelem, & minores Prophetas, vsq; in Calend. Decēb. In dominica prima mensis Decembris, ponunt Esaiaam Prophetam vsque in Natalem domini. In vigilia Natalis domini legūt primū de Esaia tres lectiones. Prima lectio: Primo tempore alleuiata est terra Zabulon. Secunda: Consolamini. Tertia: Cōsurge consurge. Deinde leguntur Sermones vel Homiliae ad ipsum diem pertinentes. In natali sancti Stephani Homilia de ipso die. In natali sancti Ioannis similiter. In natali Innocentiū similiter. In octauas domini Homiliae de ipso die. In dñica prima post natalē domini ponuntur epistola Pauli vsque Septuagesimā. In Epiphania lectiones tres de Esaia. Prima lectio sic incipit: Omnes sitientes. Secun-

da, Surge illuminare. Tertia, Gaudés gaudebo. Deinde
guntur Sermones vel Homiliae ad ipsum diem pertinē

*De vasculis, quibus mysteria sacra con-
ficiuntur. Cap. CCXXIII.*

*Ex cōcil.
Tribur.
cui inter
fuit rex
Arnol-
phus, ca.
9.* **V**ASA quibus sacrosancta conficiuntur mysteria
vices sunt & patenae. De quibus Bonifacius marty-
episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis sacra-
menta cōficere, respondit: Quondam sacerdotes aureis
ganeis calicibus utebantur: Nunc econtra lignei sacer-
tes aureis vtuntur calicibus. Zepherinus XVI. Rom-
nus episcopus, patenis vitreis Missas celebrare constituit.
Tunc deinde Urbanus decimus octauus papa omnia mys-
teria sacra fecit *argentea*. In hoc enim, sicut & in reli-
cultibus magis & magis per incrementum temporum
cus succreuit Ecclesiarum. Nostris enim diebus, qui
patris familias sumus, ne decus matris Ecclesiae imminu-
tur, sed magis cumuletur & amplificetur, statuimus, vt de-
ceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis & sanguinis
Iesu Christi dñi nostri in ligneis vasculis villo modo
cere praesumat ne vnde placari debet, inde irascatur. De

De Ecclesia à compluribus cohæredibus obfessa.

Caput CCXXIII.

*Ex eodē
concl. cui
interfuit
rex Ar-
nolphus,
cap. 32.* **Q**Uaecunque Ecclesia à compluribus cohæredibus
obfessa, concordia, vnanimitate vndique procuratur,
tur, ne propter aliquas disceptationes seruitutis
Dei minuatur, & cura populi irreligiosè sagatur. Si
rò cōtingat pro ea cōparticipes dissidere, & sub vno
bytero nolle eam procurare. & propterea iurgia & cōtra-
tiones tam inter ipsos, quàm inter clericos incipiant
fruentare: quia iuxta Apostolum seruos dei nō oportet
rigare, episcopus tollat inde reliquias, & sub magna
honorificè collocet eas, atque eiusdem Ecclesiae claudat
ostia, & sub sigillo signet ea. Et vt sacrum mysterium
lus celebret in ea antequam concordia vnanimitate, vnum
omnes eligant presbyterum, qui idoneus sit sacrosanctum
locum procurare, & populo Dei vtiliter praesse.

*De altaribus, in quibus sacrae reliquiae non
inueniuntur. Cap. CCXXV.*

*Ex cōcil.
Africa-
no, ca. 50* **A**ltaria in quibus corpora, vel reliquiae martyrum
esse probantur, ab episcopis eiusdem loci destruuntur.

In altari in quo Episcopus missam celebrat, eo die presbyter aliam iterare non presumat.

Cap. CCXXVI.

NEC in altari, quo missam episcopus cantauit, presbyter eo die Missam celebrare presumat. *Ex cōcil. Urbico.*

Vt in oblatione corporis et sanguinis domini incensum imponi debeat. Cap. CCXXVII.

VT tempore quo Euangelium legitur, finitōque offeritorio, super oblationem incensum, in mortem videlicet redemptoris nostri ponatur, decreuimus. *Ex cōcil. Rotoma. cap. 1.*

Vt quoties basilicam ad quam itur presentia nouæ plebis impleuerit, toties sacrificium subsequens offeratur. Cap. CCXXVIII.

VT autem in omnia obseruantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri, vt cum solēnior festiuitas conuentum populi numerosioris indixerit, & ad eandem tanta fidelium multitudo conuenerit, quam recipere basilica vna non possit sacrificii, oblatio indubitanter iteretur, ne his tantum admissis ad hanc deuotionem, qui prius aduenerint, videantur hi qui postmodum confluxerint non recepti, cum plenum pietatis atque rationis sit, vt quoties basilicam ad quam itur presentia nouæ plebis impleuerit, toties sacrificiū subsequens offeratur. Necesse est enim, vt quædam populi pars sua deuotione priuetur, si vnus tantum Missæ more seruato, sacrificium offerre non possint, nisi prima diei parte conuenerint.

Vt nullus presbyter titulum super titulum usurpare presumat. Cap. CCXXIX.

VT si quilibet presbyterorum defunctus fuerit, vicinus presbyter apud seniore secularem nulla precatōne, vel aliquo xenio Ecclesiam illam obtineat, quia titulus per se constans antea extitit, sed neque capellam sine cōsultu episcopi. Quod si fecerit, definitam sententiam sibi prolatam suscipiat, sicuti de episcopo canonica decreuit authoritas, vt si per ambitionem maiorem ciuitatem appetierit, & illam perdat quam tenuit, & illā nequaquam obtineat, quam usurpare tentauit. *Ex cōcil. Hāneten.*

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

Vt episcopus aut presbyter postquam Missam inceperit, & orationem dixerit, nisi passio aliqua interuenierit, antequam inceptum ministerium adimpleat, ab altario Dei nullo modo discedere audeat. Cap. CCXXX.

Ex decr. Zacharie papae cap. 14. **V**T episcopus aut presbyter, dum ingressus fuerit Missarum solennia celebranda, nisi passio aliqua interuenierit, nullo modo audeat data oratione recedere ab alio episcopo, aut presbytero suppleantur Missarum solennia, sed qui initium ponit, suppleat usque ad finem. Quod scriptum est: Qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Si quis vero presumpserit preter quod posuimus, a sacro corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi sit suspensus.

Vt nullus episcopus vel presbyter ad celebrandum Missarum solennia cum baculo ire, aut velato capite altario Dei assistere praesumat. Cap. CCXXXI.

Ex decr. eiusdem, cap. 13. **V**T nullus episcopus, presbyter, aut diaconus ad celebrandum Missarum solennia praesumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei assistere, quod & apostolus Paulus prohibet viros velato capite orare in Ecclesia, & si temere praesumpserit, communione priuetur. *Ne corpora sanctorum transferantur de loco ad locum. Cap. CCXXXII.*

Ex concil. Mogunti. cap. 51. **D**einceps vero corpora sanctorum de loco ad locum nullus transferre praesumat, sine consilio principum vel episcoporum, sanctaeque synodi licentia.

Qui mortui in Ecclesia sepeliantur. Cap. CCXXXIII.

Ex eodē, cap. 52. **N**ullus mortuus infra Ecclesiam sepeliatur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles, qui ibi sepeliantur, *Quod omnes fideles in Ecclesia nihil agere debeant, nisi orare. Cap. CCXXXIII.*

Ex concil. Turonē. cap. 38. **S**acerdotes debent fideles admonere, ut quando ad Ecclesiam conueniunt, sine strepitu ac tumultu eam ingrediantur, in qua etiam quandiu in orationis causa morantur, nequaquam inanes inter se proferant confabulationes, sed tempore quo Missarum solennia celebrantur, solum ab ociosis & inutilibus verbis, verum etiam & a curiosis cogitationibus funditus abstinendum sit.

Quod diuina clementia fixis in terram genibus exoranda sit, nisi in maioribus solennitatibus.

Caput CCXXXV.

Sciendū est quod exceptis diebus dominicis, & illis solennitatibus quibus sancta & vniuersalis ecclesia ob recordationem dominicæ resurrectionis solet stando orare, fixis in terram genibus suppliciter clementiam nobis profuturam nostrorumque criminum indulgentiam deprecandum est: cuius rei in Euangelio ipse dominus nobis dedit exemplum. Sed & Stephanus martyr, & apostolus Paulus eadem fecisse, liber Actus apostolorum testis est, ex quibus intelligi datur, oportere Christianum humiliter in terram prosterni, ne fortè illi dicatur: Cur superbiat terra & cinis?

Ex eodem cap. 37.

Quod non liceat mortuis osculum dare.

Cap. CCXXXVI.

Non licet mortuis osculum dare, nec palliis quæ in sacrificio super altare ponuntur, corpora eorum inuoluere, vel super feretrum ponere.

Ex concil. Agathen. cap. 3.

Vbi fideles sepeliri debeant. Cap. CCXXXVII.

Restat propter instantem, quæ tunc maxima occurrit, necessitatem ubicunque facultas rerum & oportunitas temporum suppetat sepulturam morientium apud Ecclesiam, vbi sedes est episcopi, celebrari. Si autem hoc propter itineris longinquitatem aut adiacentem alicuius inopportunitatis difficultatem impossibile videatur, expectet eum terra sepulture suæ quo canonicorum aut monachorum siue sanctimonialium congregatio sancta communiter degat, vt eorum orationibus iudici suo commendatus occurrat, & remissionem delictorum quam meritis non obtinet, illorum intercessionibus percipiat. Quod si & hoc ineptum & difficile æstimetur, vbi decimam persoluebat viuus, sepeliatur mortuus.

Ex concil. Triburien. cui interfuit rex Arnolphus. cap. 15.

Vt sacerdotes ad tempus orationibus vacent, antequam sacrificent. Cap. CCXXXVIII.

Ex decre.

Nam Paulus ad Corinthios scribit dicens: Abstinete vos ad tempus vt vacetis orationi, & hoc vtique laicis precepit, multò magis sacerdotibus, quibus & orandi

Innocentij papæ cap. 26.

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

& sacrificandi iuge officium est, semper debent ab huiusmodi consortio abstinere. Qui si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare poterit tan usurpabit, aut qua conscientia, quove merito exauri se credit, cum dictum sit: Omnia munda mundis, continentur autem & infidelibus nihil mundum?

De laicis qui proprias ecclesias habent.

Caput CCXXXIX.

Ex concilio Remensi, presente Ludouico imperatore. cap. 5.

SI laici capellas proprias habuerint, à ratione & auctoritate alienum habetur, ut ipsi decimas accipiant, & de canes aut genitarias suas pascant, sed potius prebiteri ecclesiarum eas accipiant, & inde restaurationem ecclesiarum, & luminaria, & hospitem, ac pauperum receptionem exhibeant, & pro sancta Ecclesia, ac pro statu regni Dei misericordiam studiosè implorent.

De Ecclesiis monachorum. Cap. CCXL.

Ex concilio apud Cöfluentia, cui interfuit Henricus, & Carolus reges, cap. 6.

HOc quoque statutum est quatenus Ecclesia quorumcumque monachorum in singulis parochiis sita, & scoporum, ut decet, diuinitus subdantur regimini, & debita obsequia in exercendis ecclesiastica curae negotio sollicitè exhibeant, ipsi proculdubio monachi episcopis suis in omnibus obediant.

De illis qui dum suae proprietatis loca alicubi daverint, decimam nusquam tradere se posse cognoscant. Cap. CCXLI.

Ex eodem concilio cui interfuit Henricus & Carolus reges, ca. 8.

SI quis vero laicus vel clericus, seu utriusque sexus persona proprietatis suae loca, vel res alicubi donare legauerit, decimationum prouentum priori Ecclesiae legitime signatum inde abstrahere nullam habeat potestatem. Quod si facere tentauerit, talis traditio irrita pronuducatur, & ipse ad emendationem ecclesiasticae coëctetur censura.

Finis Libri Tertij.